

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ
(Κ.Ε.Θ.Ι.)**

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Επιστημονική επιμέλεια – Συγγραφή

*Μίκα Χαρίτου-Φατούρου, Λίμπο Τατά-Αρσέλ,
Άννη Καββαδία, Αγγελική Χλιόβα*

ΑΘΗΝΑ 2003

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ – ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

1. Ο διαχωρισμός συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας
2. Οι άνδρες ως συμβουλευόμενοι
3. Η δικτύωση στην κοινότητα

II. Η ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ

III. ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

1. Η συμβουλευτική απασχόλησης
2. Η συμβουλευτική ψυχοκοινωνικής στήριξης
3. Η συμβουλευτική νομικής στήριξης
4. Οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης και πληροφόρησης
5. Οι κινητές μονάδες

IV. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ

1. Η πρώτη επαφή
2. Η διαδικασία της υποδοχής

V. ΟΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ – ΝΟΜΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

VI. Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

1. Το μεθοδολογικό πλαίσιο

- 1.1. Πρώτο στάδιο: Διερεύνηση/Προσδιορισμός αιτήματος και διαμόρφωση συμβολαίου μεταξύ της συμβουλευόμενης και του/της συμβούλου
- 1.2. Δεύτερο στάδιο: Προσωπικός και επαγγελματικός απολογισμός
- 1.3. Τρίτο στάδιο: Ανάπτυξη, επεξεργασία και εφαρμογή επαγγελματικού σχεδίου
- 1.4. Τέταρτο στάδιο: Τεχνικές αναζήτησης εργασίας - Κλείσιμο
2. Η συμβουλευτική για την εφαρμογή επιχειρηματικού σχεδίου

VII. Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

1. Το μεθοδολογικό πλαίσιο
 - 1.1. Πρώτο στάδιο: Συμβουλευτική σχέση – Διερεύνηση του αιτήματος
 - 1.2. Δεύτερο στάδιο: Αναγνώριση και καθορισμός στόχων
 - 1.3. Τρίτο στάδιο: Δράση
 - 1.4. Τέταρτο στάδιο: Κλείσιμο – Τερματισμός συμβουλευτικής διαδικασίας

VIII. Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

1. Το μεθοδολογικό πλαίσιο
 - 1.1. Πρώτο στάδιο: Ιστορικό και διερεύνηση
 - 1.2. Δεύτερο στάδιο: Δράση
 - 1.3. Τρίτο στάδιο: Τερματισμός

X. Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΙΣ ΚΙΝΗΤΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ

«Το αδιέξοδο μου χωρίς δουλειά μεγάλωνε... ένοιωθα ότι ήμουν σε ένα δωμάτιο και όλο σκοτείνιαζε... όλο σκοτείνιαζε... Ένοιωθα να με πλησιάζει το απόλυτο σκοτάδι... το φοβάμαι το σκοτάδι και άρχισα να ψάχνω για λίγο φως, ήξερα ότι υπάρχει φως ΚΑΙ ΤΟ ΒΡΗΚΑ στη δουλειά».

«Όταν διάβασα το βιβλιαράκι της κακοποίησης, έβαλα τα κλάματα, γιατί είδα τη ζωή μου αποτυπωμένη στο χαρτί... μετά όμως χαμογέλασα, γιατί αυτό που έλεγα σαράκι τόσα χρόνια πήρε όνομα... λέγεται κακοποίηση και αυτό σημαίνει ότι ειδικοί έχουν ασχοληθεί, είναι μία κατάσταση με αιτίες και εύχομαι και λύσεις».

«Τελικά με τις νομικές σας συμβουλές έμαθα ότι πρέπει να πολεμώ για το **δίκιο μου** και γίνομαι πιο δυνατή... ».

(τρεις συμβουλευόμενες του Κ.Ε.Θ.Ι.)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τι είναι το Κ.Ε.Θ.Ι.;

Το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ) είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, εποπτεύεται από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας (ΓΓΙ) του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΥΠΕΣΔΑ) και έχει στόχο την υλοποίηση της κυβερνητικής πολιτικής στον τομέα της ισότητας των φύλων.

Το ΚΕΘΙ είναι ο φορέας σύνδεσης της κυβερνητικής πολιτικής για την ισότητα των φύλων με την κοινωνία των πολιτών και ιδιαίτερα των γυναικών.

Τι προσφέρει το Κ.Ε.Θ.Ι.;

Τα Κέντρα Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής Γυναικών του ΚΕΘΙ απευθύνονται:

- Στις γυναίκες: με την παροχή υπηρεσιών πληροφόρησης και συμβουλευτικής για την απασχόληση, την επιχειρηματικότητα, την ψυχοκοινωνική και τη νομική στήριξη, με στόχο την κοινωνική τους ένταξη και την ενίσχυση της θέσης τους στην ελληνική κοινωνία.
- Στα κυβερνητικά όργανα (Γενική Γραμματεία Ισότητας, Υπουργεία): με εξειδικευμένες επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις και με την παραγωγή πρότυπων μεθόδων και εργαλείων σχετικών με την εφαρμογή των πολιτικών για την ισότητα των φύλων στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένα τέτοιο εργαλείο είναι και ο παρών Οδηγός.

- Στους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στις γυναικείες οργανώσεις και στους/στις επιστήμονες ερευνητές/-τριες, καθώς και σε άλλα ενδιαφερόμενα άτομα με την παροχή πληροφόρησης και τεκμηρίωσης σε θέματα ισότητας των φύλων.

Η πειραματική λειτουργία των Μονάδων Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής Γυναικών για την Απασχόληση (από το 1995) και την Κοινωνική Ένταξη (από το 1999) έθεσε τις βάσεις για τη δημιουργία των Κέντρων Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής Γυναικών του ΚΕΘΙ, με στόχο την υποστήριξη και ενθάρρυνση των γυναικών, μέσω εξειδικευμένων προσεγγίσεων για την προώθηση της ένταξής τους στην αγορά εργασίας, τον περιορισμό της επαγγελματικής τους περιθωριοποίησης και την ενίσχυση της κοινωνικής τους ένταξης.

Η δημιουργία του εν λόγω οδηγού είναι αποτέλεσμα της μακρόχρονης εμπειρίας στη συμβουλευτική γυναικών που άρχισε πριν έξι χρόνια στο ΚΕΘΙ και βασίστηκε στο συλλογικό έργο των συμβούλων του. Απευθύνεται στο προσωπικό του ΚΕΘΙ αλλά και σε όσους/-ες εργάζονται στην εξειδικευμένη περιοχή της Συμβουλευτικής Γυναικών.

I. Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ – ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Οι στόχοι του προγράμματος του ΚΕΘΙ για την υποστήριξη γυναικών, ώστε να έχουν ίσες δυνατότητες και ευκαιρίες στην κοινωνία, δημιούργησαν τη συνειδητοποίηση ότι η Συμβουλευτική μέθοδος πρέπει να προσαρμοσθεί, ώστε να είναι πιο χρήσιμη στην κοινωνικά αποκλεισμένη γυναίκα. Η προσαρμογή βασίζεται σε μερικές θεμελιακές αρχές, που μεταφράζονται σε συγκεκριμένες μεθόδους, οι οποίες αναπτύσσονται παρακάτω:

- Η άνιση μεταχείριση των δύο φύλων είναι κοινωνικό δεδομένο και λειτουργεί με άμεσους αλλά και έμμεσους και όχι εύκολα αναγνωρίσιμους (ορατούς) τρόπους. Η κοινωνική θέση των γυναικών είναι συνδεδεμένη με το γεγονός ότι οι γυναίκες έχουν λιγότερη πολιτική και οικονομική δύναμη. Γι' αυτό, οι κύριοι λόγοι των προβλημάτων της κοινωνικά αποκλεισμένης γυναίκας είναι κοινωνικοί και όχι προσωπικοί.
- Οι σύμβουλοι πρέπει να διαθέτουν **αυτογνωσία** των προσωπικών τους αξιών σε ό,τι αφορά στις ικανότητές τους και να αναγνωρίζουν την ανισότητα και την καταπίεση σε πολλούς τομείς της ζωής της γυναίκας που την κάνει να νιώθει κατώτερη και ανασφαλή.
- Γι' αυτό, μια σωστή σχέση συμβούλου και συμβουλευόμενης βασίζεται στην ισότητα. Προκειμένου να βοηθηθεί η γυναίκα να αλλάξει τα καταπιεστικά στοιχεία στη ζωή της, απαιτείται η εξάλειψη των καταπιεστικών στοιχείων από τη Συμβουλευτική. Αν η συμβουλευόμενη έχει έναν κατώτερο ρόλο στη συμβουλευτική σχέση, αυτό θα αναπαράγει την κατώτερη θέση της στην κοινωνία και δεν θα τη βοηθήσει να δει τον εαυτό της ως την καλύτερη ειδικό για την ίδια της τη ζωή.
- Όμως, η επικέντρωση στις κοινωνικές δομές ως κύρια αιτία των προβλημάτων της γυναίκας δεν θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως μέσον για να αποφύγει η συμβουλευόμενη την προσωπική της ευθύνη στο να χρησιμοποιήσει, δηλαδή, όλα τα μέσα που της παρέχονται για να αλλάξει τη ζωή της.
- Η **φυλετική** διαπαιδαγώγηση επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό τη γυναίκα, καθώς τη βοηθά να αναγνωρίζει τις συμπεριφορές αυτοκαταπίεσης που αναπτύσσει και την απο-ενοχοποιεί σε πάρα πολλά ζητήματα. Θα πρέπει οι σύμβουλοι να μπορούν να βοηθήσουν τη γυναίκα να αναγνωρίσει με ποιο τρόπο αυτές οι συμπεριφορές την εμποδίζουν να εξελιχθεί.
- Οι γυναίκες ενθαρρύνονται προς την ψυχολογική και οικονομική ανεξαρτησία, την αυτοεκτίμηση και στηρίζονται ώστε να αναπτύξουν ικανότητες αυτοβοήθειας.

- Οι σύμβουλοι πρέπει να παρακολουθούν τις τελευταίες εξελίξεις στη θεωρία και την έρευνα για την ψυχολογία της γυναίκας και τις σχέσεις των δύο φύλων μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο, ώστε να βασίζεται η συμβουλευτική τους σε επιστημονικά δεδομένα και όχι σε στερεότυπα.
- Οι γυναίκες που ζητούν την υποστήριξη του Κέντρου πρέπει να παίρνουν αποφάσεις σύμφωνα με τις πραγματικές τους ανάγκες και όχι σύμφωνα με το τι θεωρείται σωστό για το φύλο τους. Οι γυναίκες πρέπει να αντιμετωπίζονται ως άτομα και όχι ως εκπρόσωποι του φύλου τους με προσδιορισμένες ιδιότητες.
- Οι σύμβουλοι δεν πρέπει κατά κανένα τρόπο να χρησιμοποιούν το κύρος της θέσης τους για να επηρεάζουν τη συμπεριφορά των γυναικών σε παραδοσιακή κατεύθυνση και αποδοχή της καταπίεσης.

Υπάρχουν πολλές διαφορετικές θεωρίες και πρακτικές για την κατανόηση των δυσκολιών και των προβλημάτων της γυναίκας, οι οποίες δεν περιλαμβάνουν το φύλο ως σημαντική έννοια. Τα περισσότερα ψυχοθεραπευτικά μοντέλα, επηρεασμένα από το ιατρικό πρότυπο, βλέπουν τα συμπτώματα ως ανωμαλία, ή ακόμη και ως ασθένεια που πρέπει να αντιμετωπιστεί ως τέτοια, και μάλιστα φαρμακευτικά, χωρίς να χρειασθεί να αλλάξει τίποτα στη ζωή της γυναίκας και της οικογένειάς της. Όμως, στη συμβουλευτική προς τη γυναίκα, ερμηνεύουμε τα διάφορα συμπτώματα (π.χ. χαμηλή αυτοπεποίθηση, έλλειψη δεξιοτήτων, κοινωνική ή προσωπική στασιμότητα κ.λπ.) όχι μόνο ως απόρροια προσωπικών-εσωτερικών συγκρούσεων, αλλά και ως αποτέλεσμα οικογενειακών και κοινωνικών συγκρούσεων σε ό,τι αφορά στο φύλο της και στα περιθώρια που μπορεί να έχει η συμπεριφορά της.

Για παράδειγμα, το θέμα των κακοποιημένων γυναικών αποτελεί πρόβλημα στη χώρα μας, όπως και στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Πολλές γυναίκες απευθύνονται στο Κέντρο και ζητούν βοήθεια για να σταματήσει η βία και όχι για να χωρίσουν. Επομένως, εάν αυτό είναι το αίτημά τους, εμείς δεν θα προσπαθήσουμε να τις επηρεάσουμε να χωρίσουν. Πρωτίστως, θα τις βοηθήσουμε να αντιμετωπίσουν τη βία πιο αποτελεσματικά. Θα τις πληροφορήσουμε για διάφορους τρόπους ατομικής και οικογενειακής βοήθειας που μπορεί να τους προσφερθεί και ιδιαίτερα θα τις βοηθήσουμε να προστατεύσουν καλύτερα τον εαυτό τους και τα παιδιά τους, αν η βία είναι επικίνδυνη για τη ζωή τους. Θα τις βοηθήσουμε να ξεκαθαρίσουν τη θέση τους απέναντι στο σύζυγό τους.

Εντούτοις, παρ' όλο που σε κάθε περίπτωση, η στάση της προσφερόμενης υπηρεσίας μας θα πρέπει να είναι ότι **δεν θεραπεύουμε ψυχικά άρρωστες γυναίκες**, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν χρησιμοποιούμε ψυχοθεραπευτικές μεθόδους. Οι συναντήσεις πρέπει να είναι **υποστηρικτικές**, δεδομένου ότι στηρίζουμε τη γυναίκα να δει το πρόβλημά της από μια καινούργια σκοπιά και, κυρίως, να αποκαταστήσει τη χαμηλή αυτοεκτίμησή της που την κρατά συναισθηματικά άπραγη και δέσμια του προβλήματός της. Υπάρχει, όμως, μεγάλη διαφορά

ανάμεσα σε μια ψυχοθεραπεία που διαρκεί ένα χρόνο και στις συναντήσεις στις οποίες οι σύμβουλοι χρησιμοποιούν ψυχοθεραπευτικές μεθόδους. Ας μην ξεχνάμε ότι πολλά από τα προβλήματα με τα οποία έρχονται οι γυναίκες στο Κέντρο είναι ήδη χρόνια προβλήματα.

1. Ο διαχωρισμός συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας

Αρχικά, πρέπει να τονίσουμε ότι ο διαχωρισμός μεταξύ Συμβουλευτικής και Ψυχοθεραπείας είναι ένα θέμα γύρω απ το οποίο υπάρχει μεγάλη διαφωνία στους επαγγελματικούς κύκλους. Μια πλευρά επιστημόνων διατείνεται ότι δεν υπάρχει καμία διαφορά στην ποιότητα δουλειάς αλλά μόνο στη διάρκεια, ενώ μια άλλη πλευρά διατείνεται ότι υπάρχει διαφορά όχι μόνο στη διάρκεια αλλά και στο βάθος της επεξεργασίας των ψυχολογικών προβλημάτων.

Η θέση μας είναι ότι, παρόλο που προσφέρουμε τη δυνατόν καλύτερη και σοβαρότερη αντιμετώπιση των συμβουλευόμενων, ο περιορισμένος αριθμός των συνεδριών, 1-8 κύριες συνεδρίες και 1-3 παρακολούθηση τον επόμενο μισό χρόνο, βάζει όρια και στην έκταση και στο βάθος του επιπέδου των ψυχολογικών προβλημάτων που μπορούν να δουλευτούν. Δεδομένου ότι ορίσαμε τον πληθυσμό γυναικών με τον οποίον δουλεύουμε ως «μη κλινικό», δεν αποσκοπούμε στη θεραπεία ψυχικών διαταραχών, αλλά στην επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων που δημιουργούν οι αντιξοότητες της ζωής και της κοινωνίας.

Θα αναφερθούμε σύντομα και στα κοινά σημεία μεταξύ Συμβουλευτικής και Ψυχοθεραπείας και στις διαφορές όπως τις βλέπουμε εμείς.

Ας πάρουμε πρώτα τα κοινά σημεία. Και οι δυο μέθοδοι αποβλέπουν στην ελάττωση του ψυχικού στρες, στη βελτίωση της σχέσης της συμβουλευόμενης με το εαυτό της, στην επίτευξη προσωπικής και κοινωνικής της εξέλιξης, στην καλύτερευση των προσωπικών σχέσεών της, στην κατανόηση των κοινωνικών καταβολών και γενικά αποβλέπουν και οι δυο να επιτύχουν εποικοδομητικές αλλαγές στη ζωή της μέσω των συναντήσεων, των αποφάσεων και των πράξεών της.

Βασικότατο στοιχείο για τη θετική αλλαγή στη σημερινή της ζωή και στις δυο μεθόδους είναι ότι η σύμβουλος είναι καλή ακροάτρια, ακούει τη γυναίκα χωρίς να την επικρίνει και χωρίς να βιαστεί να της δώσει πρόωρες συμβουλές, όπως συχνά κάνει το οικογενειακό της περιβάλλον. Τη βοηθά να καταλάβει καλύτερα την προβληματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται, ώστε να βρει η ίδια μόνη της τις σωστές λύσεις.

Και οι δύο δραστηριότητες απαιτούν μια σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ συμβούλου και συμβουλευόμενης που διέπεται από αμοιβαίο σεβασμό και συναισθηματική κατανόηση απ' την πλευρά του/της συμβούλου. Η σχέση αυτή καθορίζεται από το γεγονός ότι μόνο τα προβλήματα της συμβουλευόμενης συζητούνται μέσα στον καθορισμένο τόπο και χρόνο.

Και οι δυο δραστηριότητες χρειάζονται ειδικά εκπαιδευμένους/-ες σύμβουλους, πρόσωπα με ευαισθησία και ψυχολογική γνώση και με ανεπτυγμένες δεξιότητες ή μόνο συμβουλευτικής ή ταυτόχρονα συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας.

Οι διαφορές αφορούν στο **είδος των προβλημάτων** και στους **στόχους**.

Η Συμβουλευτική επεξεργάζεται κυρίως τις ακόλουθες καταστάσεις:

- **Προβλήματα** που αφορούν στην καθημερινή πραγματικότητα της γυναίκας και του περιβάλλοντός της .
- **Προβλήματα** που αν και προέρχονται από τις φυσιολογικές αντιξοότητες της ζωής και της κοινωνίας, η γυναίκα απευθύνεται στο Κέντρο έχοντας φτάσει σε αδιέξοδο και μη γνωρίζοντας τον τρόπο που θα ξεπεράσει τις δυσκολίες.
- **Προβλήματα** που είναι καθορισμένα ή τουλάχιστον μπορούν να καθοριστούν μετά από μία ή δυο συναντήσεις.
- **Προβλήματα** που περιλαμβάνουν συναισθηματικές και γνωστικές δυσκολίες που πρέπει να ξεπεραστούν για να συμβεί μια θετική αλλαγή και τέλος,
- Όταν η συμβουλευόμενη έχει συνείδηση και των **προβλημάτων** και των δυσκολιών.

Αυτό δεν σημαίνει κατά κανένα τρόπο ότι τα προβλήματα με τα οποία ασχολείται η Συμβουλευτική είναι πιο εύκολο να λυθούν από αυτά με τα οποία ασχολείται η Ψυχοθεραπεία.

Σε ό,τι αφορά στους **στόχους**, η Συμβουλευτική επιλέγει συνειδητά και ιεραρχεί τα κυριότερα προβλήματα όπως τα κατανοεί η γυναίκα, μην προχωρώντας σε τυχόν άλλα ενδοψυχικά προβλήματα και συμπτώματα που η σύμβουλος ενδεχομένως διαβλέπει, αλλά που δεν διαδραματίζουν κύριο ρόλο στην πηγή του προβλήματος. Με λίγα λόγια, το κυριότερο σημείο αναφοράς για το/τη σύμβουλο είναι τα παράπονα της ίδιας της γυναίκας, τι είναι αυτό που την επιβαρύνει και οι επιθυμίες της για την καλύτερη λύση -όπως η ίδια την αντιλαμβάνεται.

Αυτό δεν σημαίνει ότι η προοπτική μέσα από την οποία η συμβουλευόμενη βλέπει τα προβλήματα της γυναίκας δεν αλλάζει με τη διαδικασία της συμβουλευτικής.

Η συμβουλευτική περιορίζεται χρονικά σε 1-8 συνεδρίες και δεν δουλεύει με στόχο να αλλάξει τις κύριες υποκείμενες αιτίες στην ψυχολογική δόμηση της γυναίκας που συμμετέχουν στην πρόκληση του προβλήματος. Και αυτό γίνεται για δύο λόγους: πρώτον, γιατί οι αλλαγές του βασικού ψυχισμού μας είναι πολύ δύσκολες και δεύτερον, γιατί οι βασικές αλλαγές του χαρακτήρα θέλουν πολύχρονη ψυχοθεραπεία. Μια θετική αλλαγή όμως της δυσμενούς κοινωνικής και προσωπικής της κατάστασης επιφέρει από μόνη της ψυχολογικές αλλαγές.

Η Ψυχοθεραπεία δουλεύει σε βάθος με νευρωτικά συμπτώματα και χρόνιες παγιωμένες καταστάσεις που μόνο πολύ δύσκολα αλλάζουν, χρησιμοποιώντας μεθόδους ανάλογες με τη θεωρητική κατεύθυνση του/της ψυχοθεραπευτή/-τριας.

Οι στόχοι της Συμβουλευτικής περιορίζουν φυσιολογικά τα όρια των ομάδων γυναικών που μπορούν να βοηθηθούν με αυτή τη μέθοδο. Άτομα με σοβαρές ψυχικές διαταραχές, όπως καταναγκαστικά συμπτώματα, έμμονες ιδέες, φοβίες που εμποδίζουν τη φυσιολογική ζωή, μανιοκαταθλιπτικές και ψυχωσικές καταστάσεις, οριακές διαταραχές (borderline), οργανικά σύνδρομα που αρχικά παρουσιάζουν ψυχολογικά συμπτώματα ή άλλες ψυχοσθένειες που χρειάζονται μακρόχρονη αντιμετώπιση και φαρμακοθεραπεία, παραπέμπονται προς διάγνωση και θεραπεία στο Εθνικό Σύστημα Υγείας. Η παραπομπή καλό είναι να γίνεται τουλάχιστον μετά τις δύο πρώτες συνεδρίες, όταν ο/η σύμβουλος βεβαιωθεί ότι είναι απαραίτητη.

Δεδομένου ότι η Ελλάδα έχει έλλειψη κρατικών φορέων ψυχολογικής περίθαλψης – τουλάχιστον στα μικρά επαρχιακά κέντρα– πρέπει να περιμένουμε ότι πολλά άτομα που δεν ανήκουν στα Συμβουλευτικά Κέντρα του ΚΕΘΙ και δεν μπορούν να βοηθηθούν αποτελεσματικά από μας, παρ' όλα αυτά θα χτυπήσουν τη δικιά μας πόρτα, μην έχοντας που αλλού να πάνε. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, αφού εξαντλήσουμε τα χρονικά μας όρια, θα πρέπει να συνεργαστούμε στενά με τα κατά τόπους Κέντρα Υγείας και να κρατήσουμε κάποια επαφή με τη συμβουλευόμενη, ώστε να μην αισθάνεται ότι την εγκαταλείπουμε τελείως.

Όμως ένα θέμα που χρειάζεται προσοχή και που συναντιέται σε συμβουλευτικά κέντρα γυναικών σ' όλον τον κόσμο, είναι ότι ορισμένες γυναίκες που δεν ακολουθούν τον προκαθορισμένο τους ρόλο ή που επαναστατούν στις παράλογες απαιτήσεις της οικογένειας και της κοινωνίας, συχνά στιγματίζονται ως ψυχικά άρρωστες με ψυχιατρικές διαγνώσεις, όπως «διαταραγμένη προσωπικότητα», «βαριά μελαγχολία» κ.λπ. Ειδικά, οι γυναίκες παίρνουν πολύ εύκολα τη διάγνωση «μελαγχολία» χωρίς λόγο, όπως δείχνει η παγκόσμια βιβλιογραφία. Αν αυτές οι γυναίκες έρχονται στο Κέντρο για να βρουν μεγαλύτερη κατανόηση και επαναπροσδιορισμό των προβλημάτων τους κι εμείς τις στείλουμε πάλι πίσω στο σύστημα που δεν τις καταλαβαίνει, αυτό θα τους δημιουργήσει απογοήτευση και σοβαρό τραύμα. Η αξιολόγηση αυτών των περιπτώσεων πρέπει πάντα να γίνεται από μια πεπειραμένη σύμβουλο με διαγνωστικές δεξιότητες.

2. Οι άνδρες ως συμβουλευόμενοι

Δεδομένου ότι το πρόγραμμα απευθύνεται αποκλειστικά σε γυναίκες, στην παρούσα φάση οι άνδρες που ζητούν συμβουλευτική είτε ατομικά είτε μαζί με τη γυναίκα παραπέμπονται σε άλλες αρμόδιες υπηρεσίες.

3. Η δικτύωση στην κοινότητα

Η δικτύωση στην κοινότητα είναι μια μεθοδολογία με τις τεχνικές της και αποτελεί αναγκαιότητα ώστε να επιτύχουν οι σκοποί της συμβουλευτικής διαδικασίας που εφαρμόζεται στο ΚΕΘΙ.

Η γνώση για τους υπάρχοντες φορείς και η καταχώρησή τους, οι προσωπικές επαφές με πρόσωπα «κλειδιά» και οι επισκέψεις στις διάφορες υπηρεσίες, οι εκδηλώσεις για τις δραστηριότητες μας, τα παιδαγωγικά σεμινάρια για διεπαγγελματικές ομάδες, οι κοινές συναντήσεις με άλλους φορείς που δρουν στην ίδια κοινότητα, οι παρεμβάσεις στην τοπική κοινωνία, η γνώση του νομικού πλαισίου, η χρήση των μέσων μαζικής ενημέρωσης, η οικοδόμηση δικτύων υποστήριξης για τις ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες είναι απαραίτητα εργαλεία για την κοινωνική ένταξη και την επίλυση των προβλημάτων των συμβουλευόμενων γυναικών. Η εμπειρία από άλλους επαγγελματικούς χώρους δείχνει ότι υπάρχει μια τάση να καταναλώνεται το μεγαλύτερο μέρος του ωραρίου των συμβούλων στην άμεση επαφή με τη συμβουλευόμενη και όσο αυξάνει η τάση αυτή τόσο μειώνεται η δικτύωση στην κοινότητα. Γι' αυτό είναι σκόπιμο ο/η συντονιστής/-τρια του Κέντρου να οργανώνει και να συντονίζει τη δικτύωση πάντα σε συνεργασία με τη διεπιστημονική επιτροπή και να αφιερώνεται, όχι περισσότερο από το ένα τέταρτο του ωραρίου κάθε σύμβουλου, στη δικτύωση με την κοινότητα.

II. Η ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ

Ο οδηγός αυτός έχει διαμορφωθεί έτσι ώστε το περιεχόμενο, η δομή και η γλώσσα του να συμφωνεί με την πολιτική και τις πρακτικές του ΚΕΘΙ. Βασίζεται στην αποσαφήνιση βασικών θέσεων και αρχών για την ισότητα. Έτσι, θέματα απορρήτου καθώς και αμερόληπτης πρακτικής περιλαμβάνονται ως βασικά κριτήρια αξιολόγησης των υπηρεσιών συμβουλευτικής. Τα κριτήρια αυτά στηρίζονται στη δεοντολογία του απορρήτου, των ίσων ευκαιριών για τα δύο φύλα (π.χ. στην εκπαίδευση, την εργασία κ.λπ.), του ενδιαφέροντος για τις φυσικές και πνευματικές ικανότητες της γυναίκας και την αποφυγή στερεοτύπων συμπεριφορών διάκρισης κατά τη διάρκεια παροχής υπηρεσιών από τους/τις συμβούλους του ΚΕΘΙ. Επιπρόσθετα, στις αρχές ισότητας, ισχύουν και οι κλασικές αρχές δεοντολογίας που πρέπει να διέπουν κάθε συμβουλευτική διαδικασία.

Η συμπεριφορά των συμβούλων στο περιβάλλον εργασίας του ΚΕΘΙ στηρίζει τα ατομικά δικαιώματα και τις επιλογές της γυναίκας και καλύπτει τις ανάγκες και τα θέματα που προκύπτουν λόγω εθνικότητας, γένους, τάξης, ηλικίας, θρησκείας και φυσικών ικανοτήτων. Ακολουθεί τους εξής κανόνες:

- Οι σύμβουλοι δεν κάνουν καμία διάκριση μεταξύ των συμβουλευόμενων γυναικών με βάση την κοινωνική τους θέση ή καταγωγή, το μορφωτικό τους επίπεδο, την εθνική τους ταυτότητα, τις φυσικές τους ικανότητες ή το σεξουαλικό τους προσανατολισμό.
- Το απόρρητο των στοιχείων της γυναίκας κρατείται αυστηρά ως απαραίτητη βάση για τη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ συμβούλου και συμβουλευόμενης. Άλλωστε, αυτό ισχύει για κάθε είδος συμβουλευτικής. Η δημοσιοποίηση στοιχείων των φακέλων των συμβουλευόμενων δεν επιτρέπεται. Εξάιρεση, μπορεί, να αποτελεί μόνο η παρουσίαση κάποιων στοιχείων για ερευνητικούς, εποπτικούς ή εκπαιδευτικούς σκοπούς και μετά από ενημέρωση και γραπτή συναίνεση των ενδιαφερομένων γυναικών. Σε κάθε περίπτωση η παράθεση ή η δημοσιοποίηση προσωπικών στοιχείων γίνεται τηρώντας την ανωνυμία των γυναικών και με ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να μην είναι δυνατή η αναγνώρισή τους από τρίτους. Η τήρηση της δεοντολογίας ενισχύει την εμπιστοσύνη των γυναικών προς το ΚΕΘΙ.
- Η συνεργασία με τα ΜΜΕ για τη δημοσιοποίηση του έργου του ΚΕΘΙ δεν περιλαμβάνει την προβολή συμβουλευόμενων γυναικών ή την παρουσίαση προσωπικών στοιχείων τους που μπορεί να οδηγήσουν στην αναγνώρισή τους.
- Οι σύμβουλοι τηρούν αρχεία με στοιχεία από την υποδοχή και τις συναντήσεις με τις συμβουλευόμενες. Τα αρχεία αυτά θα πρέπει να κρατούνται σε ασφαλή χώρο όπου δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση τρίτα άτομα εκτός ΚΕΘΙ. Οι συμβουλευόμενες πρέπει να μπορούν να έχουν πρόσβαση στο προσωπικό τους αρχείο μετά από συνεννόηση με

το/τη σύμβουλό τους. Είναι, όμως, απαραίτητο οι φακέλοι να οργανωθούν κατάλληλα και με όσο το δυνατόν περισσότερη ομοιογένεια, ανάλογα με τις υπηρεσίες που παρέχονται σε κάθε γυναίκα. Οι άξονες του περιεχομένου των φακέλων περιγράφονται παρακάτω.

- Οι σύμβουλοι δεν αναλαμβάνουν ιδιωτικά περιπτώσεις γυναικών που έχουν απευθυνθεί στις υπηρεσίες μας και δεν συστήνουν συγκεκριμένους ελεύθερους επαγγελματίες στις συμβουλευόμενες για την εξυπηρέτησή τους.
- Το είδος, ο τρόπος, το επίπεδο και ο ρυθμός επικοινωνίας είναι ανάλογος με τις ικανότητες, τις προσωπικές απόψεις και τις προτιμήσεις της γυναίκας. Αποφεύγεται η **επιστημονική και γραφειοκρατική γλώσσα**.
- Καταβάλλεται προσπάθεια η αξιολόγηση και η ανταπόκριση στο αίτημα και τις ανάγκες των συμβουλευόμενων γυναικών να είναι συνολική, αξιοποιώντας στο μέγιστο τις προσφερόμενες από το ΚΕΘΙ υπηρεσίες. Επίσης, οι προσφερόμενες υπηρεσίες θα πρέπει να σχεδιάζονται με γνώμονα τις ιδιαίτερες ανάγκες της κάθε συμβουλευόμενης και όχι με στερεοτυπικές και τυποποιημένες προσεγγίσεις.
- Οι πληροφορίες και γενικότερα οι υπηρεσίες που παρέχονται πρέπει να συμφωνούν με τις αρχές των ίσων ευκαιριών για τα δύο φύλα.

III. ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Οι υπηρεσίες του ΚΕΘΙ ασχολούνται με την ενεργοποίηση της γυναίκας στην επίτευξη των στόχων της. Είναι συνδεδεμένες μεταξύ τους και συνεργάζονται στις εβδομαδιαίες διεπιστημονικές συναντήσεις τους.

1. Η συμβουλευτική απασχόλησης

Η συμβουλευτική απασχόλησης προσφέρεται σε σχέση με την εργασία/απασχόληση σε άνεργες, σε γυναίκες εργαζόμενες που επιθυμούν να επαναπροσανατολιστούν επαγγελματικά ή σε γυναίκες που ενδιαφέρονται για αυτοαπασχόληση (επιχειρηματικός σχεδιασμός κ.λπ.).

2. Η συμβουλευτική ψυχοκοινωνικής στήριξης

Η συμβουλευτική ψυχοκοινωνικής στήριξης προσφέρεται σε σχέση με τα κοινωνικά/προσωπικά προβλήματα και τις περιόδους κρίσης της γυναίκας (π.χ. προβλήματα παιδιών, κακοποίηση, μονογονεϊκότητα, συζυγικά προβλήματα, διαζύγιο, γυναικολογικά προβλήματα, εμμηνόπαυση, φροντίδα ασθενούς ή ηλικιωμένων, πένθος, φτώχεια, απομόνωση κ.λπ.). Επίσης, προσφέρεται σε σχέση με τις θρησκευτικές, εθνικές ή πολιτισμικές ιδιαιτερότητες της γυναίκας. Επιπλέον, παρέχεται πληροφόρηση σε ζητήματα κοινωνικής, προνοιακής πολιτικής, καθώς και υποστήριξης μέσα στην κοινότητα.

3. Η συμβουλευτική νομικής στήριξης

Η συμβουλευτική νομικής στήριξης προσφέρει ενημέρωση και στηρίζει την ενεργοποίηση της γυναίκας σε ό,τι αφορά στα νομικά δικαιώματα και στις υποχρεώσεις της γενικότερα, στον εργασιακό χώρο ειδικότερα, καθώς και στον προσωπικό και κοινωνικό της χώρο.

4. Οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης και πληροφόρησης

Οι υπηρεσίες αυτές αφορούν στην ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου για την προώθηση των θεμάτων των γυναικών, στην παρέμβαση στην κοινότητα για την ευαισθητοποίηση του κοινού μέσω εκδηλώσεων, επιστημονικών ημερίδων, εκστρατειών

πληροφόρησης κ.λπ. καθώς, και στην ανάπτυξη συνεργασιών με αντίστοιχες υπηρεσίες και φορείς για τη δημιουργία δικτύων κοινωνικών φορέων, τη διευκόλυνση των παραπομπών και την εξειδικευμένη πληροφόρηση σε θέματα κοινωνικής πολιτικής (π.χ. κοινωνική ασφάλιση, επιδόματα κ.λπ.).

5. Οι κινητές μονάδες

Πρόκειται για κινητές μονάδες συμβουλευτικής στήριξης και πληροφόρησης των γυναικών οι οποίες αποτελούνται από συμβούλους του ΚΕΘΙ σε συνεργασία με εμπειρογνώμονες, ειδικούς/-ές επιστήμονες κ.λπ. και απευθύνονται κατά κύριο λόγο στο γυναικείο πληθυσμό ημιαστικών και αγροτικών περιοχών. Επίσης, οι μονάδες στοχεύουν στη στήριξη αντίστοιχων δομών παροχής υπηρεσιών προς τις γυναίκες (π.χ. Γραφεία Ισότητας Δήμων, Περιφερειακά Κέντρα Ισότητας, Συμβουλευτικά Κέντρα κ.λπ.) παρέχοντας τεχνογνωσία και στήριξη σε ένα πλαίσιο συστηματικής συνεργασίας.

IV. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ

1. Η πρώτη επαφή

Καλό είναι η πρώτη επαφή με τη γυναίκα να επιδιώκεται να είναι τηλεφωνική, ώστε να μπορεί η υπηρεσία να οργανώνει καλύτερα το χρονοδιάγραμμα των συναντήσεων συμβουλευτικής. Αυτό μπορεί να υποστηρίζεται με τη δημοσιοποίηση που αναπτύσσουμε για τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Όταν μία γυναίκα απευθύνεται άμεσα, χωρίς προηγούμενη τηλεφωνική επαφή, είναι αυτονόητο ότι γίνεται αμέσως δεκτή από το άτομο που είναι επιφορτισμένο με το έργο αυτό.

2. Η διαδικασία της υποδοχής

Στην πρώτη τηλεφωνική επαφή η γυναίκα προσκαλείται στην καθιερωμένη εβδομαδιαία «**Ημέρα Ανοιχτής Πόρτας**», στην οποία έχει τη δυνατότητα να ενημερωθεί και να πληροφορηθεί από τους/τις συμβούλους για τις υπηρεσίες του Συμβουλευτικού Κέντρου και τις δραστηριότητες του ΚΕΘΙ γενικότερα.

Στην περίπτωση που δεν θέλει να προσέλθει η γυναίκα στην «**Ημέρα Ανοιχτής Πόρτας**» γίνεται αυτο-παρουσίαση του/της συμβούλου υποδοχής, καθώς, και παρουσίαση του ΚΕΘΙ και των υπηρεσιών που προσφέρει.

Η υποδοχή αφορά στην παρουσίαση των προσφερόμενων υπηρεσιών του ΚΕΘΙ, στη διασαφήνιση του αιτήματος της γυναίκας, καθώς, και στην καταγραφή μέσω της συμπλήρωσης του έντυπου υποδοχής δημογραφικών ή άλλων στοιχείων της ενδιαφερόμενης και πληροφοριών σχετικά με το φορέα ή το πρόσωπο παραπομπής, ώστε να αξιολογείται καλύτερα η κάθε περίπτωση. Η υποδοχή είναι σύντομη και δεν σχετίζεται με τη λήψη ιστορικού της γυναίκας ή του προβλήματός της. Ενημερώνουμε για την τήρηση του απόρρητου, για τον ορισμό των ραντεβού και την απαιτούμενη συνέπεια, καθώς, και για την παροχή δωρεάν υπηρεσιών.

Η γυναίκα ενθαρρύνεται να αισθανθεί ότι μπορεί να μιλήσει για ό,τι την αφορά και να θέτει ερωτήσεις, να αντιληφθεί ότι οι απαιτήσεις της είναι σημαντικές. Αναφέρεται η φύση των δικαιωμάτων της γυναίκας και ελέγχεται η κατανόηση τους. Οι πληροφορίες δίνονται σε κατάλληλο επίπεδο και ρυθμό για τη γυναίκα. Αν και η υποδοχή δεν ταυτίζεται με τη συμβουλευτική διαδικασία, όταν κριθεί αναγκαίο και ανάλογο με το επείγον της περίπτωσης, μπορεί να παρασχεθούν πληροφορίες σχετικά με το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η γυναίκα, πάντα όμως σε συνεννόηση με τον/την αρμόδιο/-α σύμβουλο.

Είναι αποδεκτό η διαφορετικότητα μεταξύ των γυναικών να αξιολογείται και να χαρακτηρίζεται θετικά. Ο/η σύμβουλος υποδοχής ενημερώνει τη γυναίκα για τη συνήθη πρακτική σχετικά με την εχεμύθεια. Η συνεργασία συνιστά συμβόλαιο μεταξύ γυναίκας και συμβούλου και είναι ακριβής, σοβαρή και πραγματική.

Προσδιορίζονται σε συνεργασία με τους/τις αρμόδιους/-ες συμβούλους οι καταστάσεις που χρειάζονται άμεση παρέμβαση και γίνονται γρήγορα οι κατάλληλες ενέργειες, ενώ σημειώνονται τυχόν κίνδυνοι για τη συμβουλευόμενη ή για άλλα πρόσωπα, οι άμεσες συναισθηματικές και σωματικές ανάγκες της γυναίκας, οι προθεσμίες και οι ανάγκες που πιθανόν να προκύπτουν από εξωγενείς παράγοντες. Με εξαίρεση τις περιπτώσεις που χρήζουν άμεσης παρέμβασης, όλες οι άλλες περιπτώσεις παρουσιάζονται στη **διεπιστημονική ομάδα** για τον **καθορισμό** του/της συμβούλου γι' αυτό που θα αναλάβει. Η διεπιστημονική ομάδα συνεδριάζει κάθε εβδομάδα. Συντονίζει η Διευθύντρια, κατά τη διάρκεια που συζητά οργανωτικά θέματα, γίνεται ο καταμερισμός των περιπτώσεων στους/στις συμβούλους και οι εντός υπηρεσίας παραπομπές. Μετά την αποχώρηση της Διευθύντριας συζητούνται τυχόν τρέχουσες περιπτώσεις που παρουσιάζουν προβλήματα και συντονίζει ένας/μία σύμβουλος.

1. Μία προσέγγιση είναι το *Γενικευμένο μοντέλο (Generalist model)* για το οποίο περιφραστικά μπορούμε να πούμε ότι η συμβουλευτική είναι δραστηριότητα και όχι επάγγελμα και όλοι μπορούν να είναι πρόσωπα υποδοχής και επαφής.

Δηλαδή, η προσέγγιση αυτή υποδηλώνει ότι όλοι/-ες στην ομάδα μπορούν να υποδέχονται τη γυναίκα και το συγκεκριμένο πρόσωπο υποδοχής θα πρέπει να συνεχίσει να έχει την επαφή με τη γυναίκα και όλοι/-ες μπορούν γενικά να κάνουν αυτή τη δουλειά. Βέβαια, θα υπάρξουν και ειδικά προβλήματα που θα παραπεμφθούν οπωσδήποτε στο/στη νομικό ή στον/στην ειδικό/-ή της απασχόλησης ή της ψυχοκοινωνικής στήριξης.

Στην προσέγγιση αυτή, όλοι/-ες οι σύμβουλοι, με ένα κυκλικό σύστημα, κάνουν τη βάρδια υποδοχής και αποφασίζουν στην εβδομαδιαία ομαδική τους συνάντηση ποιος/-α θα αναλάβει τη συγκεκριμένη γυναίκα και καλό θα ήταν ο/η σύμβουλος να είναι κατά προτίμηση εκείνος/-η με τον/την οποίο/-α ήρθε σε πρώτη επαφή η γυναίκα, για να εξασφαλιστεί η συνέχεια.

2. Άλλη προσέγγιση είναι το *Εξειδικευμένο μοντέλο (Specialist model)* που στηρίζει την άποψη ότι η υποδοχή της κάθε γυναίκας γίνεται από εξειδικευμένους/-ες συμβούλους υποδοχής, οι οποίοι/-ες θα είναι σε θέση να παραπέμψουν τη γυναίκα στη σωστή ειδικότητα, και ότι τα διάφορα προβλήματα θέλουν ειδική αντιμετώπιση.

Σ' αυτή την προσέγγιση ο/η σύμβουλος υποδοχής πρέπει να είναι ενημερωμένος/-η σε βάθος για τις υπηρεσίες που προσφέρονται, για να παραπέμψει αμέσως τις επείγουσες περιπτώσεις στην κατάλληλη εξειδικευμένη υπηρεσία. Όλες τις άλλες θα τις φέρνει στη διεπιστημονική ομάδα για τον καθορισμό του/της συμβούλου που θα αναλάβει την κάθε μία.

Σημειώνουμε ότι αυτή η προσέγγιση διευκολύνει την οργάνωση της υπηρεσίας αποφεύγοντας καθυστερήσεις και πιθανή ταλαιπωρία της γυναίκας. Αλλά θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή, έτσι ώστε ο/η κάθε σύμβουλος να μην ασχολείται μόνο με τον ιδιαίτερο τομέα της εξειδίκευσης του/της, αλλά να παρακολουθεί τις ποικίλες περιπτώσεις που απευθύνονται στο ΚΕΘΙ μέσω των διεπιστημονικών συναντήσεων και των εποπτειών. Μ' αυτό τον τρόπο μειώνεται ο κίνδυνος να ιατρικοποιήσουμε (ή να τυποποιήσουμε νομικά) το πρόβλημα και να χάσουμε την οπτική του φύλου, δεδομένου ότι υπάρχουν πολλές πρακτικές και θεωρίες για την κατανόηση των προβλημάτων που δεν περιλαμβάνουν το φύλο ως σημαντική έννοια.

Το ΚΕΘΙ σύμφωνα με τη δομή του και τον τρόπο λειτουργίας του είναι προσανατολισμένο να λειτουργήσει προς την κατεύθυνση του *Εξειδικευμένου μοντέλου*.

V. ΟΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ – ΝΟΜΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

«Για πρώτη φορά κατάλαβα πόσο καταπιεσμένη ήμουν, όταν μετά το χωρισμό μου έκανα μια σχέση και ο σύντροφος μου με ρώτησε που θα ήθελα να πάμε το βράδυ. Έβαλα τα κλάματα... δεν με είχε ρωτήσει ποτέ τη γνώμη μου κανείς για τίποτα... πανικοβλήθηκα και του ζήτησα την επομένη να χωρίσουμε για λίγο, δεν ήμουν έτοιμη για ένα τόσο μεγάλο βήμα».

(μια συμβουλευόμενη στο ΚΕΘΙ)

Το ΚΕΘΙ προωθεί ένα μοντέλο συμβουλευτικής φιλικό προς τη συμβουλευόμενη, τονίζοντας ότι οι υπηρεσίες του δεν προσφέρονται εφάπαξ και ότι δεν υπάρχει ένας μόνο σωστός τρόπος χρήσης τους. Προβάλλεται το προφίλ μιας υπηρεσίας ανοιχτής πρόσβασης, την οποία η γυναίκα, όταν το κρίνει αναγκαίο, μπορεί να συμβουλευέται ξανά και ξανά.

Οι κατευθύνσεις συμβουλευτικής για την απασχόληση και την ψυχοκοινωνική στήριξη έχουν πολλά κοινά σημεία καθώς και εξειδικευμένες μεθόδους. Η συμβουλευτική απασχόλησης είναι, βέβαια, μέρος της κοινωνικής ένταξης των γυναικών. Όπως και η ψυχοκοινωνική συμβουλευτική, στηρίζεται και αποβλέπει στην εργασιακή ενασχόληση και αυτενέργεια, στην αυτοβοήθεια και την αυτονομία της γυναίκας.

Ανεξάρτητα από την προσέγγιση που θα επιλέξουν οι υπηρεσίες για την πρώτη επαφή, δεν είναι αναγκαίο να ακολουθούν όλοι/-ες την ίδια θεωρητική παρεμβατική κατεύθυνση. Σε κάθε περίπτωση, θα ήταν προτιμότερο οι σύμβουλοι να ακολουθούν μία συγκεραστική ή εκλεκτική προσέγγιση, παρά μία πιστή εφαρμογή μίας μόνο προσέγγισης. Είναι όμως απαραίτητες οι **εβδομαδιαίες κοινές διεπιστημονικές συναντήσεις** της ομάδας συμβούλων, κατά τις οποίες συζητούνται τρέχοντα ζητήματα και ορίζονται οι περιπτώσεις που θα αναλάβει ο/η κάθε σύμβουλος.

Στις διεπιστημονικές (ή κατά ειδικότητα) **συναντήσεις εποπτείας**, οι οποίες γίνονται τουλάχιστον μια φορά το μήνα, συζητούνται περιπτώσεις που παρουσιάζουν προβλήματα ή δυσχέρειες στο/στη σύμβουλο και γίνονται μόνο με τους/τις συμβούλους και την **εξωτερική** (κατά προτίμηση) **επιστημονική επόπτη** τους. Τέτοιες συναντήσεις δίνουν κάθε φορά μια ολιστική και ολοκληρωμένη αντιμετώπιση της συγκεκριμένης γυναίκας και τα διάφορα προβλήματα που ανακύπτουν αντιμετωπίζονται διεπιστημονικά. Οι εποπτείες έχουν συμβουλευτικό, εκπαιδευτικό και επιστημονικό χαρακτήρα. Οι τυχόν προτάσεις δεν είναι υποχρεωτικές για το/τη σύμβουλο, ο/η οποίος/-α έχει πλήρη ευθύνη της περίπτωσης.

Κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής παρέμβασης **τηρείται ατομικός φάκελος** της συμβουλευόμενης γυναίκας, ο οποίος ενημερώνεται σε κάθε συνάντηση, ακόμη και αν αυτή είναι τηλεφωνική.

- Στο φάκελο ακολουθούνται οι εξής **άξονες**:
 - Περιγραφή του/των αίτηματος/-των της συμβουλευόμενης.
 - Περιγραφή της παρούσας κατάστασης και αξιολόγηση της από τη συμβουλευόμενη.
 - Στη συνέχεια και σε κάθε συνάντηση:
 - Περιγραφή παρούσας κατάστασης
 - Συζήτηση προβλημάτων/λύσεων
 - Οριοθέτηση στόχων/επιτεύξεων
 - Προετοιμασία της συμβουλευόμενης για τη λύση της συμβουλευτικής διαδικασίας.
 - Αξιολόγηση της όλης συνεργασίας από την ίδια τη συμβουλευόμενη στην τελευταία συνάντηση σε σχέση με τα κύρια και τα τυχόν παράπλευρα αιτήματα.

- Με την ολοκλήρωση της συμβουλευτικής παρέμβασης, πρέπει να ακολουθήσει **«παρακολούθηση της περίπτωσης» (Follow-up)**. Αυτό γίνεται βέβαια με τη συγκατάθεση της γυναίκας και προγραμματίζεται με τη συνεργασία της. Μπορεί να πραγματοποιηθεί μετά από 3 μήνες μέχρι και 1 χρόνο ή ανάλογα με τις ανάγκες της συμβουλευόμενης. Οι συναντήσεις αυτές σημειώνονται στον ατομικό φάκελο και περιέχουν:
 - Την κατάσταση της συμβουλευόμενης στο διάστημα που μεσολάβησε.
 - Την παρούσα κατάσταση της συμβουλευόμενης.
 - Την αξιολόγηση της ίδιας της συμβουλευόμενης σε ό,τι αφορά στην κατάσταση της.
 - Τους μελλοντικούς της στόχους.

- Οι **βεβαιώσεις** και **γνωματεύσεις** για τη συνεργασία τους με το Συμβουλευτικό Κέντρο δίνονται στις συμβουλευόμενες, εφόσον ζητηθούν από τις ίδιες μετά τη λήξη της συμβουλευτικής διαδικασίας. Σε καμία περίπτωση δεν αναφέρεται διάγνωση ούτε και συγκεκριμένα προβλήματα. Για περιπτώσεις που θα θεωρηθούν από την υπηρεσία του ΚΕΘΙ ως ειδικές, η διατύπωσή τους αποφασίζεται από τη διεπιστημονική επιτροπή και εγκρίνεται από τη διοίκηση.

VI. Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

*«Όταν βγαίνω από το σπίτι είναι σαν να αφήνω το Χειμώνα
και πάω να συναντήσω μια Άνοιξη».*

(μια συμβουλευόμενη στο ΚΕΘΙ)

Η συμβουλευτική απασχόλησης ακολουθεί ένα ενιαίο μοντέλο που προσφέρει τις εξής υπηρεσίες:

- Πληροφόρηση σε θέματα επαγγελματικής κατάρτισης, απασχόλησης, εργασιακών σχέσεων και κοινωνικών υποδομών.
- Συμβουλευτική για την απασχόληση (ανάπτυξη και υλοποίηση επαγγελματικού σχεδίου).
- Συμβουλευτική για την επιχειρηματικότητα (ανάπτυξη και υλοποίηση επιχειρηματικού σχεδίου).

Θα μπορούσε να πει κανείς ότι πρόκειται για ένα ψυχοθεραπευτικό μοντέλο ψυχοκοινωνικής παρέμβασης, γιατί «θεραπεύει» τη χαμηλή αυτοπεποίθηση της γυναίκας και δρα, βέβαια, υποστηρικτικά.

1. Το μεθοδολογικό πλαίσιο

Το μεθοδολογικό πλαίσιο της συμβουλευτικής απασχόλησης είναι η ιστορία ζωής και η βιογραφική μέθοδος. Βασικά στοιχεία της συμβουλευτικής προσέγγισης είναι η αφήγηση ζωής (ο τρόπος που οι συμβουλευόμενες οργανώνουν την εμπειρία τους μέσα από το λόγο), εξειδικευμένα εργαλεία που έχουν σχεδιαστεί και εφαρμόζονται, καθώς και νέες τεχνικές ενίσχυσης των κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων. Μέσα από τη συμβουλευτική διαδικασία επιδιώκεται η κατανόηση του πώς οι συμβουλευόμενες κατασκευάζουν, αναπαράγουν και βιώνουν την πραγματικότητά τους.

Η διαδικασία που ακολουθείται είναι εξατομικευμένη και πραγματοποιείται είτε σε ατομικό είτε σε ομαδικό επίπεδο. Αυτό σημαίνει ότι διαθέτει την ευελιξία που χρειάζεται για να ανταποκρίνεται στα αιτήματα κάθε γυναίκας στη συγκεκριμένη φάση της προσωπικής και επαγγελματικής της εξέλιξης. Κυρίαρχο στοιχείο είναι ότι η ανθρώπινη προσωπικότητα δεν θεωρείται σταθερή και αμετάβλητη. Μετά την πρώτη διερευνητική συνάντηση με την ενδιαφερόμενη, η πορεία που θα ακολουθηθεί διαμορφώνεται ανάλογα με τις ανάγκες της και τους κατά περίπτωση ανασταλτικούς παράγοντες, που περιορίζουν την ένταξή της στην αγορά

εργασίας, ερευνώνται αδύνατα σημεία στο επαγγελματικό της προφίλ, ελλιπή γνώση του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος ή αναποτελεσματική μέθοδος αναζήτησης εργασίας.

Ένα γενικό μοντέλο συμβουλευτικής διαδικασίας για τη διαμόρφωση του επαγγελματικού σχεδίου, που προσαρμόζεται όμως στην ιδιαιτερότητα της κάθε περίπτωσης, περιλαμβάνει στάδια, τα οποία θα αναπτυχθούν παρακάτω.

1.1. Πρώτο Στάδιο: Διερεύνηση/Προσδιορισμός αιτήματος και διαμόρφωση συμβολαίου μεταξύ της συμβουλευομένης και της συμβούλου

Στη φάση αυτή προσδιορίζονται οι απαιτήσεις και οι προσδοκίες της γυναίκας και συσχετίζονται με τις δυνατότητες του Κέντρου. Τα σημεία συνεργασίας συνιστούν το πρώτο «συμβόλαιο» ανάμεσα στη γυναίκα και το/τη σύμβουλο και συμφωνούνται τα επόμενα βήματα.

1.2. Δεύτερο Στάδιο: Προσωπικός και επαγγελματικός απολογισμός

Στη φάση του απολογισμού με την καταγραφή εμπειριών αφυπνίζεται η μνήμη τόσο σε διανοητικό όσο και σε συναισθηματικό επίπεδο. Πολλές γυναίκες επικεντρώνονται στις αδυναμίες και στις ήττες στη ζωή τους και ξεχνούν τις θετικές τους πλευρές και τις επιτεύξεις τους. Σκοπός μας είναι η οργάνωση της εμπειρίας και η αναγνώριση από τη γυναίκα των θετικών της στοιχείων.

Στην πορεία επιλογής ενός επαγγελματικού σχεδίου είναι απαραίτητο να εντοπίσει η συμβουλευόμενη τα σημαντικότερα, για την ίδια, στοιχεία της προσωπικότητάς της, έτσι ώστε να διαμορφώσει μια συνολικότερη εικόνα του εαυτού της. Παράλληλα, στόχος δεν είναι μόνο η αυτογνωσία αλλά και η καλλιέργεια θετικής αυτοεκτίμησης. Επίσης, η διαδικασία αυτή συμβάλλει στο να πάρει θέση η συμβουλευόμενη απέναντι στην επαγγελματική της ζωή, να συνειδητοποιήσει τις προτιμήσεις και τις ικανότητές της, καθώς και να εντοπίσει τις εναλλακτικές επαγγελματικές λύσεις που προσφέρονται, όπως και τους παράγοντες που τις επηρεάζουν. Οι **τεχνικές** που χρησιμοποιούνται σ' αυτή τη φάση στοχεύουν στο να συνδέσουν τα στοιχεία της προσωπικότητας, που η συμβουλευόμενη συνειδητοποιεί ότι έχει, με τα επαγγελματικά της ενδιαφέροντα και τις εναλλακτικές επαγγελματικές λύσεις. Παράλληλα, η συμβουλευόμενη στηρίζεται να συνδέσει την οργάνωση της προσωπικής της ζωής με την επιθυμητή επαγγελματική δραστηριότητα, έτσι ώστε να διαμορφώσει με συνέπεια το επαγγελματικό της σχέδιο.

1.3. Τρίτο Στάδιο: Ανάπτυξη, επεξεργασία και εφαρμογή επαγγελματικού σχεδίου

Στο στάδιο αυτό, για να επιλέξει η γυναίκα ανάμεσα στα επαγγελματικά πεδία που την ενδιαφέρουν, γίνεται καταγραφή, έρευνα, συγκέντρωση πληροφοριών των εν λόγω πεδίων. Έτσι αποκτά τη δική της τεκμηρίωση, που περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα στοιχεία για τα επαγγέλματα, τις καταρτίσεις ή τις επαγγελματικές θέσεις που την ενδιαφέρουν. Υποστηρίζεται η διαδικασία λήψης απόφασης και η διερεύνηση των αποτελεσμάτων της.

1.4. Τέταρτο Στάδιο: Τεχνικές Αναζήτησης Εργασίας - Κλείσιμο

Σ' αυτή τη φάση γίνεται άσκηση στις τεχνικές αναζήτησης εργασίας, που σκοπεύει να χρησιμοποιήσει η γυναίκα (π.χ. βιογραφικό σημείωμα, συνοδευτική επιστολή, συνέντευξη, κάρτα παρουσίασης, αίτηση, τηλεφωνική επικοινωνία, αυθόρμητη υποψηφιότητα, απάντηση σε αγγελίες κ.λπ.). Η επεξεργασία των τεχνικών αναζήτησης μπορεί να γίνει είτε ατομικά είτε ομαδικά.

Η συμβουλευτική για τη δημιουργία επαγγελματικού σχεδίου τελειώνει εδώ.

2. Η συμβουλευτική για την εφαρμογή επιχειρηματικού σχεδίου

Το μοντέλο για την τεχνική υποστήριξη των γυναικών που ενδιαφέρονται να αναπτύξουν επιχειρηματική δραστηριότητα ή έχουν ήδη επιχείρηση και θέλουν να την αναπτύξουν περισσότερο στηρίζεται στις παρακάτω απόψεις:

- Η γυναίκα επιχειρηματίας πρέπει να μάθει να αντεπεξέρχεται μόνη της σε μια αγορά που τις περισσότερες φορές είναι καινούργια γι' αυτήν.
- Ο σκοπός του επιχειρηματικού σχεδιασμού είναι η κατά το δυνατόν ελαχιστοποίηση των κινδύνων στους οποίους πρόκειται να εκτεθεί η γυναίκα.
- Οι όποιες αποφάσεις που θα πάρει η γυναίκα πρέπει να είναι συνειδητές και να στηρίζονται σε πραγματικά δεδομένα και σε συμπεράσματα που έχει καταλήξει η ίδια.

Το μοντέλο έχει ως στόχο να παρέχει όλα εκείνα τα εργαλεία που είναι χρήσιμα για τον επιχειρηματικό σχεδιασμό και να καθοδηγεί τις γυναίκες σ' αυτόν, όχι όμως υποκαθιστώντας την ενεργό τους δράση. Μέσα από μια σειρά διαδοχικών συναντήσεων η γυναίκα συζητά με το/τη σύμβουλο τις πληροφορίες, τα δεδομένα και τα συμπεράσματα στα οποία έχει φθάσει με τη χρήση των εργαλείων που της προσφέρονται.

Για την ανάπτυξη του επιχειρηματικού σχεδίου ακολουθούνται τα γενικώς παραδεκτά από την οικονομική επιστήμη βήματα και ενότητες, προσαρμοσμένα βεβαίως στις ανάγκες της ομάδας στόχου γενικότερα και της κάθε γυναίκας ειδικότερα. Αυτό σημαίνει ότι αρκετές φορές παρουσιάζεται η ανάγκη προσαρμογής των γενικών εργαλείων που έχουν αναπτυχθεί στις ιδιαίτερες απαιτήσεις και συνθήκες των γυναικών.

Ειδικότερα το μοντέλο προσφέρει τα παρακάτω:

1. Παροχή εξατομικευμένης στήριξης

- Υποστήριξη της αυτοεκτίμησης και ανάπτυξη τεχνικών λήψης απόφασης.

Η λήψη απόφασης σχετίζεται με τη συλλογή, την επεξεργασία και τη διεξαγωγή συμπερασμάτων από την ίδια τη γυναίκα σε σχέση με την επιχειρηματική δραστηριότητα που θέλει να αναπτύξει. Αυτό επιτυγχάνεται με την παροχή από το/τη σύμβουλο εργαλείων, για την υλοποίηση μιας μικρής έρευνας αγοράς, την οποία υλοποιεί η γυναίκα μελλοντική επιχειρηματίας. Στο σημείο αυτό ο ρόλος του/της συμβούλου είναι κυρίως ρόλος «καθοδηγητή»-μέντορα, ενώ τα συμπεράσματα και οι αποφάσεις ανήκουν αποκλειστικά και μόνο στη γυναίκα.

- Παροχή τεχνικής υποστήριξης για την ανάπτυξη του επιχειρηματικού σχεδίου.

Στηριγμένη στα παραπάνω συμπεράσματα η γυναίκα αναπτύσσει το επιχειρηματικό της σχέδιο με βάση εργαλεία που της παρέχει ο/η σύμβουλος. Ειδικότερα, αναπτύσσει την πολιτική προϊόντων, καθώς επίσης και το πρόγραμμα μάρκετινγκ που θα ακολουθήσει. Το επόμενο βήμα είναι η εξειδίκευση και ανάπτυξη των επιμέρους σχεδίων δράσης, καθώς επίσης και ο χρηματοοικονομικός σχεδιασμός.

- Εξειδικευμένη πληροφόρηση και συμβουλευτική σε ζητήματα επιχειρηματικότητας και δημιουργίας συνεταιριστικών μονάδων.

Για παράδειγμα, αναφέρουμε ότι αρκετές φορές από ομάδες γυναικών της υπαίθρου ζητείται η υποστήριξή τους για τη δημιουργία και σύσταση συνεταιριστικών κινήσεων. Σ' αυτή την περίπτωση γίνονται μια σειρά από συναντήσεις με τις ενδιαφερόμενες ομάδες, στις οποίες από τη μια πλευρά μεταφέρεται η εμπειρία από τους ήδη υπάρχοντες συνεταιρισμούς, από την άλλη συζητούνται και λύνονται θέματα τα οποία αφορούν στις διαδικασίες σύστασης του συγκεκριμένου συνεταιρισμού.

Και εδώ βασική λογική είναι ότι το αποτέλεσμα πρέπει να είναι μια συνειδητή επιλογή των γυναικών, έτσι ώστε ο ρόλος του/της συμβούλου να είναι η προσπάθεια να ξεπεραστούν ορισμένες αναστολές (κυρίως σε ό,τι αφορά στις πωλήσεις και στην προώθηση των προϊόντων), καθώς επίσης και η βοήθεια για την ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των προϊόντων της κάθε ομάδας ξεχωριστά.

- Συνεχής παρακολούθηση και στήριξη της γυναίκας για την ανάπτυξη της επιχείρησης (άμεσα μεταξύ συμβούλου και συμβουλευόμενης).

- Ανοικτή Ηλεκτρονική Διασύνδεση που συνδυάζει τη χρήση των τεχνολογιών των πληροφοριών και των τηλεπικοινωνιών με στόχο την ενίσχυση της επικοινωνίας μεταξύ γυναικών και επιχειρηματιών.

2. Τα Εργαστήρια

Τα «εργαστήρια επιχειρηματικότητας» είναι εκπαιδευτικά/συμβουλευτικά προγράμματα, τα οποία γίνονται σε ομάδες γυναικών που έχουν ήδη τελειώσει τον κύκλο της ατομικής συμβουλευτικής. Περιέχουν θεματικές ενότητες που ανήκουν στο στάδιο του σχεδιασμού ενός επιχειρηματικού σχεδίου και οι στόχοι τους είναι οι εξής:

- Να έρθουν σε επαφή οι γυναίκες μεταξύ τους, να γνωριστούν, να ανταλλάξουν εμπειρίες και να συζητήσουν προβλήματα που έχουν αντιμετωπίσει και που έχουν σχέση με την κάθε ενότητα.
- Να υπάρξει μέσα από αυτή τη διαδικασία ταυτόχρονα ένας κύκλος εκπαίδευσης.

3. Τα Πακέτα στα εργαστήρια

Η εκπαιδευτική διαδικασία γίνεται με εισήγηση και παρουσίαση της κάθε ενότητας από το/τη σύμβουλο, ενώ στη συνέχεια ακολουθεί συζήτηση. Οι θεματικές ενότητες εκπαίδευσης είναι οι παρακάτω:

- Επιχειρησιακός σχεδιασμός και επιχειρησιακό σχέδιο
- Πρόγραμμα Μάρκετινγκ
- Έρευνα και ανάλυση της αγοράς
- Στρατηγική μάρκετινγκ
- Ανάπτυξη πολιτικής Προϊόντος
- Χρηματοοικονομικός Σχεδιασμός
- Νομικά θέματα

4. Συμβουλευτική Υιοθεσίας ανέργων (Mentoring)

Η τεχνική mentoring είναι η διαδικασία στην οποία ένα άτομο (μέντωρ) στηρίζει την καριέρα ενός άλλου ατόμου (mentee). Στοιχείο της συμβουλευτικής είναι η άμεση σχέση ένας προς έναν. Οι συναντήσεις έχουν συχνότητα μία ανά μήνα και είναι διάρκειας από 2 έως 4 ώρες.

Οι σύμβουλοι και οι επιχειρηματίες μέντορες προσφέρουν υπηρεσία και μέσω διαδικτύου (Internet).

Η προσπάθεια είναι να εμπλουτίζεται, συνεχώς, ο κατάλογος των επιχειρηματιών γυναικών που υποστηρίχθηκαν από τη Συμβουλευτική επιχειρηματικού σχεδίου, καθώς και ο

κατάλογος των έμπειρων γυναικών επιχειρηματιών που έχουν ενημερωθεί και ευαισθητοποιηθεί μέσα από άλλες δραστηριότητες του Κέντρου.

VII. Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

«Όταν μια γυναίκα φεύγει από το σπίτι της εξαιτίας του βίαιου συζύγου, είναι σαν να κάνει μια εγχείριση. Σαν να βγάξει τον καρκίνο, τον όγκο από το στέρνο της. Είναι μια επίπονη εγχείριση και παρόλο που ξέρεις ότι αυτό το πράγμα σου έκανε κακό... κατά κάποιο τρόπο... λυπάσαι... δεν ξέρω. Χαίρεσαι που το βγάζεις, αλλά μένει εκεί ένα μεγάλο κενό, που θα πρέπει να το γεμίσεις και αυτό είναι το δύσκολο».

(μία συμβουλευόμενη στο ΚΕΘΙ)

Το ΚΕΘΙ προωθεί ένα μοντέλο συμβουλευτικής φιλικό προς τη συμβουλευόμενη, τονίζοντας ότι οι υπηρεσίες του δεν προσφέρονται εφάπαξ και ότι δεν υπάρχει ένας μόνο σωστός τρόπος χρήσης τους. Προβάλλεται το προφίλ μιας υπηρεσίας ανοικτής πρόσβασης, την οποία η γυναίκα όταν το κρίνει αναγκαίο μπορεί να συμβουλευτείται ξανά και ξανά.

Το γενικό πλαίσιο που διαμορφώνει την ψυχοκοινωνική συμβουλευτική παρέμβαση είναι αυτό της φεμινιστικής προσέγγισης. Η φεμινιστική διάσταση στη συμβουλευτική δεν αποτελεί ένα ακόμη μοντέλο θεωρίας και τεχνικής, αλλά μια συνολική, κριτική προσέγγιση προς τη συμβουλευτική και την ψυχολογική θεραπεία. Βασική παραδοχή της συμβουλευτικής προσέγγισης αποτελεί η θέση ότι η κύρια πηγή ψυχολογικής δυσφορίας που μπορεί να αντιμετωπίζουν οι γυναίκες δεν εντοπίζεται τόσο μέσα σε αυτές (π.χ. στην προσωπικότητα ή την ψυχοσύνθεσή τους), όσο σε ένα ευρύ πλέγμα κοινωνικών σχέσεων ανισότητας με βάση το φύλο τους. Χωρίς να αρνούμαστε τη σημασία ατομικών, ψυχικών ή και βιολογικών διεργασιών στην εμφάνιση και αντιμετώπιση στρεσογόνων καταστάσεων, καλό είναι να μην βλέπουμε ξέχωρα τους παράγοντες αυτούς από μια συνολική εκτίμηση της θέσης της κάθε συμβουλευόμενης. Τη βλέπουμε μέσα σε σχέσεις εξουσίας, ανισότητας, εκμετάλλευσης, καταπίεσης και κοινωνικού αποκλεισμού, που οι περισσότερες γυναίκες ενδέχεται να βιώνουν λόγω του φύλου τους, πολύ περισσότερο μάλιστα όταν ανήκουν και σε πληθυσμιακές ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού (π.χ. μειονότητες, πρόσφυγες κ.λπ.). Επίσης, αν και η παραπάνω θεώρηση επιτρέπει ένα γενικότερο και συνολικότερο *πλαίσιο* αντιμετώπισης των προβλημάτων των συμβουλευόμενων γυναικών, ωστόσο δεν πρέπει να παραγνωρίσουμε πιθανές διαφορές μεταξύ των γυναικών, στη βάση της κοινωνικοοικονομικής θέσης, της εθνικής καταγωγής, του σεξουαλικού προσανατολισμού, της φυσικής τους ικανότητας κ.λπ., καθώς και ατομικών διαφορών με βάση την ιδιαίτερη εμπειρία της κάθε μιας γυναίκας. Με αυτή την έννοια, στην προσέγγισή μας προσπαθούμε να κινούμαστε μεταξύ μιας **γενίκευσης** από τη μία, με βάση την

εμπειρία και τη γνώση μας για τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού φύλου, καθώς και της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας που ανήκει η κάθε γυναίκα, και μιας **συγκεκριμενοποίησης-εξατομίκευσης** από την άλλη, με βάση τη διαφορά και την ατομική εμπειρία της κάθε γυναίκας, όπως η ίδια την αφηγείται στη συμβουλευτική συνάντηση. Για το λόγο αυτό, η γνώση του/της συμβούλου πρέπει να εμπλουτίζεται συστηματικά με στοιχεία από τη βιβλιογραφία σχετικά με την παροχή συμβουλευτικής σε συγκεκριμένες ομάδες που απευθύνονται στο ΚΕΘΙ, όπως είναι οι γυναίκες με διαφορετική πολιτισμική ή εθνική καταγωγή, οι μόνες μητέρες, οι γυναίκες με ειδικές ανάγκες ή οι γυναίκες που έχουν υποστεί σωματική ή σεξουαλική κακοποίηση, βιασμό ή σεξουαλική παρενόχληση.

Σε κάθε περίπτωση επιχειρείται η εγκαθίδρυση μίας σχέσης ισοτιμίας μεταξύ συμβούλου-συμβουλευόμενης. Καθ' όλη τη διάρκεια της συμβουλευτικής τα όρια της συνεργασίας μεταξύ της γυναίκας και του/της συμβούλου παραμένουν και προσαρμόζονται ανάλογα με τις ανάγκες. Ο/η σύμβουλος αναπτύσσει μεθόδους για να ελαχιστοποιήσει την αρνητική επίδραση της δικής της προσωπικής άμυνας κατά τη διαδικασία της συμβουλευτικής.

Οι περισσότερες συναντήσεις καλό είναι να πραγματοποιούνται με τη **γυναίκα παρούσα στο χώρο του ΚΕΘΙ**. Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις, στις οποίες κρίνεται αναγκαίο ή προτιμότερο να παρασχεθεί **τηλεφωνική συμβουλευτική**, όπως για παράδειγμα, είτε όταν πρόκειται για γυναίκες που κατοικούν σε άλλες πόλεις είτε λόγω αδυναμιών των γυναικών (π.χ. φόβοι, έλλειψη ελευθερίας, ωράριο εργασίας, κοινωνικός έλεγχος κ.λπ.). Σ' αυτές τις περιπτώσεις ακολουθείται η ίδια διαδικασία, δηλαδή τακτά τηλεφωνικά ραντεβού σε καθορισμένη ώρα και ημέρα, με συγκεκριμένη διάρκεια, ενώ ισχύουν και οι γενικότερες αρχές συμβουλευτικής προσαρμοσμένες, βέβαια, στο γεγονός ότι η ανάπτυξη της συμβουλευτικής σχέσης μέσω τηλεφώνου απαιτεί περισσότερη δεξιοτεχνία από το/τη σύμβουλο.

Σημειώνεται, όμως, ότι στα τηλεφωνικά ραντεβού υπάρχει σχετική δυσχέρεια επικοινωνίας λόγω έλλειψης της οπτικής επαφής και της έλλειψης της μη λεκτικής επικοινωνίας. Επιπλέον, επειδή υπάρχει κίνδυνος στην τηλεφωνική επικοινωνία να διαπιστώσει κάποιος τρίτος πού έχει απευθυνθεί η γυναίκα ή ακόμα και το περιεχόμενο της συνομιλίας της, προτρέπουμε τις γυναίκες να καλούν από ασφαλές τηλέφωνο και, γενικά, τις παροτρύνουμε όσο το δυνατόν να έρχονται προσωπικά στο ΚΕΘΙ.

Η συνολική συμβουλευτική παρέμβαση είναι συνήθως βραχεία, αλλά η χρονική διάρκεια της συμβουλευτικής μπορεί να ποικίλει από 1 έως 8 συναντήσεις. Η κάθε συνάντηση διαρκεί συνήθως 50-60 λεπτά, σε ορισμένες περιπτώσεις όμως μπορεί να διαρκέσει λιγότερο ή περισσότερο χρόνο. Η συμβουλευτική γίνεται, συνήθως, σε ατομικό επίπεδο, μόνο με την ενδιαφερόμενη γυναίκα, αλλά, όποτε κριθεί σκόπιμο, μπορεί να γίνει και με περισσότερα από ένα μέλη παρόντα είτε και με περισσότερες από έναν/μία σύμβουλο στην ίδια συνεδρία (π.χ. το/τη νομικό και τον/την ψυχολόγο).

Όταν απευθύνονται για συμβουλευτική δύο άτομα τα οποία έχουν μεταξύ τους σχέση (π.χ. μητέρα-κόρη) και το αίτημά τους αφορά και στη μεταξύ τους σχέση, είναι προτιμότερο να μην αναλαμβάνει ο/η ίδιος/-α σύμβουλος και τις δύο συμβουλευόμενες. Αυτό γίνεται τόσο για λόγους τήρησης του απορρήτου όσο και για τη διατήρηση του κλίματος εμπιστοσύνης.

Τέλος, μπορεί να γεννηθεί το ερώτημα τι θα κάνουμε και που θα απευθυνθούν οι γυναίκες που κρίνουμε ότι χρειάζονται ψυχοθεραπεία μετά τη βραχύχρονη παρέμβασή μας. α) Μπορούμε να τις παραπέμψουμε σε κατάλληλες υπηρεσίες με τις οποίες θα συνεργασθούμε. Διατηρούμε επαφές με αυτές τις υπηρεσίες και εξασφαλίζουμε τη συνεργασία των γυναικών μαζί τους. β) Θα μπορούσαμε να σχεδιάσουμε και να εισάγουμε ένα επιπρόσθετο βραχύχρονο πρόγραμμα παρέμβασης των 10-12 συναντήσεων, κυρίως, ομαδικού τύπου.

1. Μεθοδολογικό πλαίσιο

Κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας γίνεται διασαφήνιση των θεραπευτικών ορίων, όμως είναι καλό να αποφεύγεται ή αγκύλωση σε συγκεκριμένα θεραπευτικά πλαίσια και όρια, όταν βλέπουμε ότι αυτό δεν βοηθά τη γυναίκα.

Γίνεται απομυθοποίηση της συμβουλευτικής διαδικασίας, καθώς η γυναίκα αναγνωρίζεται ως «ειδική» στη ζωή της και αποφεύγεται η θυματοποίηση ή η παθολογοποίησή της. Διευκολύνεται, έτσι, η ενδυνάμωσή της και η άρση του κοινωνικού της αποκλεισμού.

Η μεθοδολογία της συμβουλευτικής που ακολουθείται δεν βασίζεται αναγκαστικά σε μία μοναδική θεωρητική προσέγγιση. Θεωρούμε ότι πρέπει να είναι εκλεκτική γιατί, πολλές φορές, η σχεδίαση των μεθόδων αποβαίνει μάταιη, καθώς η πραγματική εικόνα του ατόμου μετά από ορισμένες συναντήσεις μπορεί να απαιτήσει τον πλήρη αναπροσανατολισμό των προσεγγίσεών μας.

Ο/η σύμβουλος μπορεί να χρησιμοποιήσει διάφορα είδη συμβουλευτικής προσέγγισης (προσωποκεντρική, ψυχαναλυτική, συστημική, γνωστική-συμπεριφορική), αλλά έχει ως βασικό άξονα τη φεμινιστική οπτική και θεωρία.

1.1. Πρώτο Στάδιο: Συμβουλευτική σχέση – Διερεύνηση του αιτήματος

Σε αυτό το στάδιο πραγματοποιείται η γνωριμία του/της συμβούλου με τη συμβουλευόμενη.

Είναι σημαντικό ο/η σύμβουλος να εξασφαλίσει όλες τις προϋποθέσεις που θα επιτρέψουν στη συμβουλευόμενη να αισθανθεί άνετα, χαλαρά, ώστε να μπορέσει να μιλήσει για τα θέματα που την απασχολούν. Δημιουργούμε σχέση εμπιστοσύνης και ασφάλειας. Διευκρινίζουμε κατ' αρχήν ότι δεν δίνουμε έτοιμες λύσεις, αλλά εντοπίζουμε μαζί εναλλακτικές

δυνατότητες και αποφασίζουμε για τις καταλληλότερες ανάλογα με την περίπτωση και την κρίση της κάθε γυναίκας.

Δεν αλλάζουμε το αρχικό αίτημα της γυναίκας, παρόλο που μπορεί να εντοπισθεί από την αρχή το διαφορετικό του αιτήματος. Οφείλουμε, όμως, να το σεβαστούμε και να προχωρήσουμε στη διερεύνηση του κυρίως προβλήματος πάντα προσεκτικά και με τη συγκατάθεση της συμβουλευόμενης.

Η περιγραφή του προβλήματος γίνεται με ερωτήσεις εμπάθυνας, ενθάρρυνσης για συζήτηση, αντανάκλαστικές απαντήσεις, διευκρινιστικές ερωτήσεις. Το στάδιο αυτό είναι στάδιο πληροφόρησης και για τα δύο μέλη της συμβουλευτικής σχέσης. Ο/η σύμβουλος πρέπει να αντλήσει πληροφορίες που θα τον/την βοηθήσουν στην αξιολόγηση του κυρίως προβλήματος, το οποίο περιλαμβάνει την περιγραφή του προβλήματος, το ιστορικό του προβλήματος και σύντομο ιστορικό της γυναίκας. Η συμβουλευόμενη χρειάζεται να αντλήσει πληροφορίες ουσίας (π.χ. χρονοδιάγραμμα, τρόπο βοήθειας, διαδικασία Συμβουλευτικής, παραπομπή κ.λπ.).

Σ' αυτό το κομμάτι αναπτύσσεται η συμβουλευτική σχέση (συμβόλαιο) που οι βάσεις της είναι απαραίτητες και καθοριστικές για τη συνέχεια της διαδικασίας. Η συνέπειά μας σ' αυτό το στάδιο μάς προφυλάσσει, γιατί έχουμε θέσει τα όριά μας, ξέρουμε μέχρι που φτάνει η δικαιοδοσία μας και είμαστε ξεκάθαροι/-ες απέναντι στη γυναίκα. Από την άλλη, η συμβουλευόμενη αποκτά μια καθαρή εικόνα για το φορέα στον οποίο απευθύνθηκε και είναι πλήρως ενήμερη για τον τρόπο που θα συνεργαστεί με το Κέντρο. Η στάση μας πρέπει οπωσδήποτε να εμπνέει σιγουριά, ασφάλεια και εμπιστοσύνη.

1.2. Δεύτερο Στάδιο: Αναγνώριση και καθορισμός στόχων

Η συμβουλευόμενη έχει ήδη μπει στην κατάλληλη για εκείνη συμβουλευτική διαδικασία. Αυτό είναι το στάδιο της ουσιαστικής κατανόησης του προβλήματος. Διευκρινίζονται οι ευθύνες, οι αδυναμίες, οι επιθυμίες της γυναίκας. Επιχειρείται η σύγκριση προβλημάτων επιφανειακά διαφορετικών μεταξύ τους, έτσι ώστε να προσδιοριστούν τα κοινά τους σημεία. Ανάλογα με τις θεωρητικές πεποιθήσεις του/της συμβούλου χρησιμοποιούνται διάφορες τεχνικές, όπως η εμπραθητική κατανόηση και η αντανάκλαση, αλλά και διδακτικές και ερμηνευτικοί σχολιασμοί. Είναι μια πρώτη επαφή της γυναίκας με τον εαυτό της (π.χ. φόβοι, συναισθήματα, προσδοκίες, αναγνώριση των δυνατοτήτων και ικανοτήτων της κ.λπ.) και γενικότερα μια πρώτη διατύπωση και διάγνωση προβλημάτων για το/τη σύμβουλο.

Αφού έχει οικοδομηθεί μία θετική σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ συμβούλου και συμβουλευόμενης, έρχεται η στιγμή να καθορισθεί η κατεύθυνση προς την οποία θα κινηθεί η

όλη συμβουλευτική διαδικασία. Αναγνωρίζονται, προσδιορίζονται και οριοθετούνται οι στόχοι που θα ήθελε να πετύχει η ενδιαφερόμενη γυναίκα σε συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο.

Βοηθούμε τη γυναίκα να αφηγηθεί και να οργανώσει τις εμπειρίες του εαυτού της στο «εδώ και τώρα», να αντιμετωπίσει το συγκεκριμένο πρόβλημα, αλλά και να αναπτυχθεί ώστε να αντιμετωπίζει τα διάφορα προβλήματα μ' έναν πιο συγκροτημένο και υπεύθυνο τρόπο.

Ακόμη, την προτρέπουμε να προσδιορίσει ή να επαναπροσδιορίσει τους στόχους της, να ανακατασκευάσει το χάρτη της ζωής της, να αυτο-οργανωθεί, να αποκτήσει μία θετική εικόνα εαυτού. Της παρέχουμε στήριξη, ώστε να διευκολυνθεί να αναλάβει την ευθύνη του εαυτού της και να παίρνει αποφάσεις σύμφωνα με τις δικές της προσωπικές αξιολογήσεις, διερευνώντας μόνη της τις δικές της λύσεις στα προβλήματά της. Τη διδάσκουμε να μάθει να διεκδικεί για τα «θέλω» της, να είναι σε θέση να συγκρουστεί και να διαπραγματευθεί για τη θέση της, να αποκαταστήσει και να διευρύνει το κοινωνικό, υποστηρικτικό της πλαίσιο.

Οι στόχοι πρέπει να είναι αποδεκτοί και από τους/τις δύο (σύμβουλο-γυναίκα) και πρέπει να επιτευχθούν ως αποτέλεσμα της όλης συμβουλευτικής διαδικασίας.

1.3. Τρίτο Στάδιο: Δράση

Τα προηγούμενα στάδια έχουν ήδη προετοιμάσει τη συμβουλευόμενη για το στάδιο αυτό: έχει τα μέσα αξιολόγησης της πορείας και των αλλαγών. Τα νέα απαραίτητα στοιχεία είναι τα ακόλουθα:

- Η βοήθεια για την παγίωση των αλλαγών.
- Η βοήθεια για τη γενίκευση των νέων δεξιοτήτων.
- Η γνώση για την αντιμετώπιση μελλοντικών παρόμοιων συνθηκών.

Διευκρινίζουμε κατ' αρχήν ότι δεν δίνουμε έτοιμες λύσεις. Εντοπίζουμε μαζί εναλλακτικές δυνατότητες και αποφασίζουμε για τις καταλληλότερες ανάλογα με την περίπτωση και την κρίση της κάθε γυναίκας.

Ενισχύουμε τους θετικούς και λειτουργικούς τρόπους που έχουν αναπτύξει οι γυναίκες για να επιβιώσουν και ενδυναμώνουμε τις δεξιότητες της γυναίκας, εφαρμόζοντας διάφορες τεχνικές συμβουλευτικής που θα τη βοηθήσουν (π.χ. βιωματικές ασκήσεις, παιχνίδι ρόλων, αναπλαισίωση, θετική σημασιολόγηση κ.λπ.).

Θεωρούμε τη συμβουλευόμενη άτομο ενεργητικό στην όλη διαδικασία και όχι παθητικό. Σκοπός της συμβουλευτικής είναι να βοηθήσει τη συμβουλευόμενη να βελτιώσει την προσωπική της ζωή, να ανακουφιστεί από τη λύπη και το άγχος, να επιλύσει τις κρίσιμες καταστάσεις που αντιμετωπίζει και να μπορεί να παίρνει μόνη της αποφάσεις για τη ζωή της. Πρέπει, όμως, να λαμβάνουμε υπόψη τη διάσταση του φύλου στα προβλήματα που αντιμετωπίζει η γυναίκα, καθώς πολλά από αυτά έχουν χαρακτηριστικά που είναι κοινωνικά

καθορισμένα, βασίζονται σε παγιωμένα πρότυπα για τους ρόλους των δυο φύλων και για το λόγο αυτό διαφέρουν από τα «κλινικά» προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζει κάποια γυναίκα.

1.4. Τέταρτο Στάδιο: Κλείσιμο – Τερματισμός συμβουλευτικής διαδικασίας

Η συμβουλευτική διαδικασία λήγει ομαλά, όταν έχουν επιτευχθεί οι στόχοι που έχουν τεθεί από την αρχή.

Το τελευταίο στάδιο, ίσως, είναι το να πάρει η γυναίκα αποφάσεις, να αναλάβει ευθύνες, διότι έχει πλέον μάθει να στέκεται στα πόδια της, και να μην τις φοβάται. Βλέπει, έτσι, τον κόσμο με άλλα μάτια και η συμπεριφορά της στην καθημερινή ζωή έχει αλλάξει με την υιοθέτηση μιας θετικής στάσης και μιας περισσότερο υπεύθυνης δράσης.

Η συμβουλευτική παρέμβαση στοχεύει να βοηθήσει τις γυναίκες να αντιμετωπίσουν στρεσογόνα προβλήματα και γεγονότα ζωής, δίνοντας έμφαση σε θετικά στοιχεία, δεξιότητες, υποστηρικτικά πλαίσια και δυνατές επιλογές των ίδιων των γυναικών, ενδυναμώνοντάς τις, δηλαδή στην προσπάθεια να αποκτήσουν κάποιο έλεγχο της ίδιας τους της ζωής. Ωστόσο, η ενδυνάμωση έχει νόημα και αποτέλεσμα μόνο όταν αντιμετωπίζεται ταυτόχρονα η συνεχής και συστηματική διαδικασία αποδυνάμωσης που βιώνουν πολλές γυναίκες σε διάφορους τομείς της κοινωνικής και προσωπικής τους ζωής. Έτσι, στη συμβουλευτική γίνεται προσπάθεια να εντοπιστούν, να συζητηθούν και να αντιμετωπιστούν οι καταστάσεις που συστηματικά κάνουν μια γυναίκα να σωπάσει ή να στραφεί προς περισσότερο υπόγειους και σιωπηλούς τρόπους έκφρασης και εκδήλωσης της δυσφορίας της. Αυτό καθιστά απαραίτητη μια κατανόηση των δομικών και κοινωνικών σχέσεων εξουσίας που κρατούν πολλές γυναίκες σε υποδεέστερη θέση, όπως η οικονομική εξάρτηση, η σεξουαλική και σωματική βία, η ψυχολογική υποτίμηση ή η απαξίωση του λόγου των γυναικών στο δημόσιο χώρο. Επίσης, καθιστά απαραίτητη και την ανίχνευση λιγότερο φανερών σχέσεων εξουσίας, όπως αυτές εκφράζονται στο σεξιστικό, στερεοτυπικό λόγο περί φύλου, στις κοινωνικές αναπαραστάσεις των φύλων, στην κατασκευή του κοινωνικού φύλου μέσα από σεξιστικές, σοβινιστικές και ρατσιστικές ενότητες λόγου, καθώς και του τρόπου που τέτοια σχήματα και κατασκευές χρησιμοποιούνται συχνά και από τις ίδιες τις γυναίκες για να κατανοήσουν και να αφηγηθούν την εμπειρία τους και να συγκροτήσουν την προσωπική τους ταυτότητα.

Σκοπός της διαδικασίας ενδυνάμωσης είναι η προσπάθεια αντιμετώπισης των συνθηκών του κοινωνικού αποκλεισμού. Ο σκοπός αυτός στη συμβουλευτική διαδικασία μεταφράζεται συχνά σε επιμέρους στόχους όπως:

- Η αποσαφήνιση προσωπικών-κοινωνικών καταστάσεων και των διλημμάτων και των δυνατοτήτων που εμπλέκονται σε αυτές.

- Η διερεύνηση του τρόπου σύνδεσης προσωπικών προβλημάτων και κοινωνικών σχέσεων ανισότητας, καθώς και του τρόπου με τον οποίο κοινωνικοποιητικές διαδικασίες και πρακτικές με βάση τους ρόλους των φύλων μπορεί να αναπαράγουν και να διαωρίζουν μια κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού.
- Η βοήθεια στην αναγνώριση δυνατών επιλογών και στη λήψη αποφάσεων, με εντοπισμό και συζήτηση των πιθανών κινδύνων και επιπτώσεων στη ζωή των γυναικών από τις αποφάσεις και τις αλλαγές αυτές. Επίσης, η υποστήριξη νέων πρακτικών και συμπεριφορών που, ενδεχομένως, αίρουν τον κοινωνικό αποκλεισμό.
- Η υποστήριξη στην έκφραση «αρνητικών» συναισθημάτων (π.χ. θυμού, οργής, ματαιώσης κ.λπ.) προς άτομα, θεσμούς, κοινωνικές σχέσεις που θυματοποιούν τη συμβουλευόμενη.
- Η ενδυνάμωση της αυτοπεποίθησης, της προσωπικής αξίας και του αυτοσεβασμού της συμβουλευόμενης και συνεπακόλουθα, της αξίωσης για μια ισότιμη σχέση στην προσωπική και κοινωνική της ζωή.
- Η υποστήριξη της κοινωνικής δικτύωσης και πληροφόρησης της ίδιας της γυναίκας, στην καλύτερη περίπτωση με στόχο την ανάληψη δράσης από την ίδια για την αλλαγή των πρακτικών διάκρισης, ανισότητας και αποκλεισμού στους χώρους που ζει ή/και εργάζεται (π.χ. ζευγάρι, οικογένεια, εργασία, ψυχαγωγία κ.λπ.).

Η λύση της συμβουλευτικής σχέσης θα πρέπει να σχεδιαστεί με την ίδια προσοχή με την οποία σχεδιάστηκε η εγκαθίδρυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

Αν κριθεί αναγκαίο, κάποιο από τα παραπάνω στάδια μπορεί να χρειασθεί πάνω από μια συνάντηση. Επίσης, είναι σημαντικό να τονίσουμε στη γυναίκα ότι παρά τον καθορισμένο αριθμό των ραντεβού, όποια στιγμή μας χρειασθεί, μπορεί να επικοινωνήσει μαζί μας είτε με ραντεβού είτε από το τηλέφωνο και, αν η ίδια νιώθει ότι θα ήθελε να συνεχίσει για κάποια ακόμη ραντεβού, δεν της το αρνούμαστε.

III. Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

«Η ζωή μετά το διαζύγιο θέλει γρήγορες ανάσες. Αυτό να πείτε στις γυναίκες που έρχονται εδώ».

(μια συμβουλευόμενη στο ΚΕΘΙ)

Στις υπηρεσίες του ΚΕΘΙ προσφέρεται συμβουλευτική και πληροφόρηση σε θέματα οικογενειακού δικαίου, εργατικού δικαίου–εργασιακών σχέσεων, δικαίου κοινωνικών ασφαλίσεων, ευρωπαϊκού δικαίου, ισότητας των φύλων, εμπορικού δικαίου, αυτο-απασχόλησης και επιχειρηματικότητας, εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης.

Σε περίπτωση νομικού αιτήματος που μπορεί να διευθετηθεί τηλεφωνικά τη στιγμή της υποδοχής, είναι στην κρίση του/της νομικού συμβούλου να παραχωρήσει νομική πληροφόρηση μέσω άμεσης τηλεφωνικής συμβουλευτικής. Οι περισσότερες γυναίκες που απευθύνονται στο Κέντρο όχι μόνο αγνοούν τα στοιχειώδη δικαιώματά τους και τον τρόπο που μπορούν να τα ασκήσουν, αλλά πολύ συχνά είναι και παραπληροφορημένες. Για το λόγο αυτό, παρέχονται πληροφορίες σχετικά με αυτά, καθώς και τον τρόπο άσκησής τους είτε ενώπιον των διοικητικών αρχών είτε μέσω της δικαστικής οδού, με στόχο την αποβολή καταρχήν των ενσωματωμένων μύθων που είναι αποτέλεσμα της παραπληροφόρησης και σε δεύτερη φάση την ενίσχυση και ενδυνάμωσή τους στην άσκηση των δικαιωμάτων τους.

Λαμβάνεται ένα πλήρες ιστορικό με διευκρινιστικές και βοηθητικές ερωτήσεις προς τη γυναίκα, ώστε να αποσαφηνιστεί το αίτημα. Δεν αμφισβητούμε ποτέ τα πραγματικά περιστατικά που μας εκθέτει και δεν καταλογίζουμε ευθύνες σ' αυτήν. Αντίθετα, προσπαθούμε να την αποενοχοποιήσουμε.

Ακολούθως, γίνεται υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών στον αντίστοιχο κανόνα δικαίου και της εξηγούμε με ποιες νομικές διαδικασίες μπορεί να διεκδικήσει τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτόν, έχοντας υπόψη μας τις ειδικές συνθήκες και τις συγκεκριμένες ανάγκες της κάθε γυναίκας.

Με δεδομένο ότι η νομική επιστήμη σε πολύ μεγάλο βαθμό δεν έχει λάβει υπόψη τη διαφορετικότητα των γυναικών ως δικαιοκίνων υποκειμένων και αγνοεί την πραγματικότητα της ζωής τους και τα διαφορετικά βιώματά τους και λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι δεν υπάρχει επαρκές νομικό πλαίσιο (βλέπε κακοποίηση, σεξουαλική παρενόχληση) και επαρκές σύστημα προστασίας (βλέπε αστυνομία-δικαιοσύνη), ενημερώνουμε τη γυναίκα για τις πιθανές δυσκολίες και κινδύνους που ενδέχεται να αντιμετωπίσει κατά την άσκηση των δικαιωμάτων της. Παράλληλα όμως προσπαθούμε να μην την αποθαρρύνουμε από τη διεκδίκηση, υποδεικνύοντας στην κάθε ξεχωριστή περίπτωση τον καλύτερο δυνατό τρόπο προστασίας. Με την πρώτη επαφή προσπαθούμε να δημιουργήσουμε ένα ζεστό και οικείο περιβάλλον, να

αναπτύξουμε μία σχέση εμπιστοσύνης με τις γυναίκες. Δεν παρέχουμε ξερές νομικές συμβουλές, αλλά προσεγγίζουμε τις γυναίκες με σεβασμό στο πρόβλημά τους, ενώ καταβάλλεται προσπάθεια εξεύρεσης από κοινού της καλύτερης νομικής προστασίας. Πολλές φορές, οι γυναίκες ζητούν κατ' αρχήν νομική συμβουλευτική, ενώ το κύριο αίτημά τους είναι η ψυχοκοινωνική στήριξη.

Στις περιπτώσεις όπου η γυναίκα αποφασίσει να κινήσει κάποια νομική διαδικασία και μας δηλώσει ή διαπιστώσουμε βάσει του ιστορικού της ότι δεν διαθέτει επαρκή οικονομικά μέσα, την παραπέμπουμε με επιστολή μας στο πρόγραμμα νομικής βοήθειας του Δικηγορικού Συλλόγου . Η συνεργασία μας με τον/την υπεύθυνο/-η του προγράμματος πρέπει να διατηρείται σε καλό επίπεδο. Μετά την παραπομπή στο πρόγραμμα νομικής βοήθειας και, αφού αναληφθεί η υπόθεση από συνάδελφο της νομικής βοήθειας, επιδιώκουμε να ενημερωνόμαστε από το/τη συνάδελφο για την πορεία της υπόθεσης και να προσφέρουμε τη βοήθειά μας, όποτε το ζητήσει, και ειδικά στον τρόπο αντιμετώπισης των περιπτώσεών μας.

Αν δεν έχει δημιουργηθεί ακόμη πρόγραμμα νομικής βοήθειας στους κατά τόπους συλλόγους, χρέος της υπηρεσίας μας είναι να βοηθήσει στη δημιουργία του με κάθε τρόπο.

1. Το μεθοδολογικό πλαίσιο

1.1. Πρώτο Στάδιο: Ιστορικό και διερεύνηση

Σε αυτό το στάδιο γίνεται η λήψη και η καταγραφή του ιστορικού της υπόθεσης που γεννά το αίτημα και την ανάγκη της νομικής πληροφόρησης και συμβουλευτικής.

Γίνονται ρωτήσεις που διευκολύνουν την πλήρη και ακριβή διαπίστωση και κατανόηση του προβλήματος-αιτήματος και οδηγούν, πολλές φορές, στην εξακρίβωση στοιχείων αγνώστων για τη συμβουλευόμενη, που έχουν όμως ιδιαίτερη νομική αξία.

1.2. Δεύτερο Στάδιο: Δράση

Στο εν λόγω στάδιο λαμβάνει χώρα η εξέταση και μελέτη της υπόθεσης και η ένταξή της στο ανάλογο και σχετικό νομοθετικό πλαίσιο που τη διέπει ή στη νομολογιακή πρακτική που ακολουθείται.

Γίνεται νομική τεκμηρίωση του αιτήματος, με γραπτή αποτύπωση των διατάξεων νόμου ή και δικαστικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί σε παρόμοιες περιπτώσεις (φωτοαντίγραφα νόμου ή δικαστική απόφαση).

1.3. Τρίτο Στάδιο : Τερματισμός

Σε αυτό το στάδιο γίνεται συζήτηση με τη συμβουλευόμενη και δίνονται διευκρινιστικές απαντήσεις για θέματα που πιθανόν να χρήζουν ιδιαίτερης αποσαφήνισης.

Η γυναίκα είναι σε θέση να πάρει κάποιες αποφάσεις αξιοποιώντας τη νομική συμβουλευτική προς την κατεύθυνση επίλυσης του νομικού προβλήματος που αντιμετωπίζει.

IV. Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΙΣ ΚΙΝΗΤΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ

Η Κινητή Μονάδα αποσκοπεί στην παροχή υπηρεσιών πληροφόρησης, ενημέρωσης και συμβουλευτικής των γυναικών, αλλά και στην ενεργοποίηση των φορέων που δραστηριοποιούνται στις συγκεκριμένες περιοχές με στόχο τη δημιουργία τοπικών δικτύων για την υποστήριξη και την προώθηση των γυναικών στην απασχόληση και την κοινωνική συμμετοχή.

Επιλέγονται οι περιοχές στις οποίες θα προσφερθούν οι υπηρεσίες της Κινητής Μονάδας, ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν στις γυναίκες ημιαστικών και απομακρυσμένων αγροτικών περιοχών. Τουλάχιστον δύο σύμβουλοι επισκέπτονται κάθε φορά αυτές τις περιοχές με το σύστημα των κυκλικών περιοδικών επισκέψεων.

Η πληροφόρηση για τις σταθερές δομές και υπηρεσίες του ΚΕΘΙ και η στήριξη των γυναικών γίνεται σε θέματα που οι ίδιες οι γυναίκες της περιοχής κρίνουν αναγκαία σε τύπο διαλέξεων, σεμιναρίων, έντυπου υλικού και προσφέρεται σε ατομικό επίπεδο συμβουλευτική άμεσης πρώτης βοήθειας σε όσες γυναίκες το ζητήσουν. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και εφόσον τηρούνται οι συνθήκες προστατευμένης συμβουλευτικής στήριξης (π.χ. χώρος, απόρρητο κ.λπ.), οι σύμβουλοι μπορούν να παρέχουν συμβουλευτική σε γυναίκες για θέματα που τις απασχολούν σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο. Επιδιώκεται η δημιουργία τοπικών εθελοντικών ομάδων πρωτοβουλίας. Επίσης, γίνεται ενημέρωση και πληροφόρηση από εμπειρογνώμονες για θέματα υγείας, εργασίας κ.λπ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Δημητρόπουλος, Ε. Γ., *Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία*, Γρηγόρη, Αθήνα, 1992.
- Herbert, M., *Χωρισμός και Διαζύγιο*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1998.
- Καλπάκογλου, Θ., *Άγχος και Πανικός: Γνωσιακή Θεωρία και Θεραπεία*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1997.
- Κογκίδου, Δ., *Μονογονεϊκές Οικογένειες – Πραγματικότητα – Προοπτικές – Κοινωνική Πολιτική*, Νέα Σύνορα-Λιβάνης, Αθήνα, 1996.
- Χουρδάκη, Μ., *Οικογενειακή Ψυχολογία*, Γρηγόρη, Αθήνα, 1992.

Ξενόγλωσση

Συμβουλευτική Γενικά

- Feltham, C., & Horton, I., *Handbook of Counselling and Psychotherapy*, Sage, London, 2000.
- Lewis, E.C., *Psychology of Counselling*, Holt, Rinehart & Winston, New York, 1970.
- Littrell, J.M., *Brief Counselling in Action*, Norton, New York, 1998.
- Manthei, R., *Counselling: The Skills of Finding Solutions to Problems*, Sage, London, 1997.
- Nelson-Jones, R., *Practical Counselling and Helping Skills*, Cassell, London, 1998.
- Woolfe, R., & Dryden, W., *Handbook of Counselling Psychology*, Sage, London, 1996.

Τηλεφωνική Συμβουλευτική

- Rosenfield, M., *Counselling by Telephone*, Sage, London, 1996.

Διαπολιτισμική Συμβουλευτική

- Palmer, S., & Pittu, L., *Counselling in a Multicultural Society*, Sage, London, 1998.
- Sue-Wing, D., & Sue, D., *Counselling the Culturally Different: Theory and Practice*, 3^η έκδ., Wiley, New York, 1999.

Ενδοοικογενειακή Βία

- Bergen, Kennedy, R., *Issues in Intimate Violence*, Sage, London, 1998.
- Brown, K. & Herbert, M., *Preventing Family Violence*, Wiley, Chichester, 1997.
- Burstow, B., *Radical Feminist Therapy: Working in the Context of Violence*, Sage, London, 1992.
- Davies, J.M. κ.ά., *Safety Planning with Battered Women: Complex Lives/Difficult Choices*, Sage, London, 1998.
- Esikovits, Z., & Buchbinder, E., *Locked in a Violent Embrace: Understanding and Intervening in Domestic Violence*, Sage, London, 2000.

- Gelles, R.J., & Loseke, D.R., *Current Controversies on Family Violence*, Sage, London, 1993.
- Goodman, M.S. και Greager-Fallon, B., *Pattern Changing for Abused Women*, Sage, London, 1995.
- Hampton, R.L., Gullotta, T.P., Adams, G.R., Potter, E.H. III, & Weissberg, R.P., *Family Violence: Prevention and Treatment*, Sage, London, 1993.
- Hansen, M., & Harway, M., *Battering and Family Therapy: A Feminist Perspective*, Sage, London, 1993.
- Hotaling, G.T., Finkehor, D., Kirkpatrick, J.T., & Straus, M.A., *Family Abuse and its Consequences: New Directions in Research*, Sage, London, 1988.
- Johnson, C.E., & Goldman, J., Taking safety home: a solution-focused approach with domestic violence, στο: F. Hoyt (επιμ.), *Constructive Therapy*, vol. 2, Guilford, New York, 1998.
- Levinson, D., *Family Violence in Cross-Cultural Perspective*, Sage, London, 1989.
- Walker, L.E.A., *Abused Women and Survivor Therapy: A Practical Guide for the Psychotherapist*, DC: APA, Washington, 1994.
- Whalen, M., *Counseling to End Violence Against Women: A Subversive Model*, Sage, London, 1996.

Φεμινιστική Συμβουλευτική

- Brodsky, A.M., & Hare-Mustin, R.T., *Women and Psychotherapy: An Assessment of Research and Practice*, Guilford, New York, 1980.
- Burstow, B., *Radical Feminist Therapy: Working in the Context of Violence*, Sage, London, 1992.
- Butler, S., & Wintram, C., *Feminist Groupwork*, Sage, London, 1991.
- DeVoe, D., Feminist and nonsexist counseling: Implications for the male counselor, στο: D.R. Atkinson & G. Hackett (επιμ.), *Counselling Diverse Populations*, 2nd Edition, MA: Mcgraw Hill, Boston, 1998.
- McLeod, E., *Women's Experience of Feminist Therapy and Counselling*, Open University Press, 1994.
- Seu, B.I., Feminist Psychotherapy, στο: C. Feltham & I. Horton (επιμ.), *Handbook of Counselling and Psychotherapy*, Sage, London, 2000.
- Seu, B.I., & Heenan, M.C., *Feminism & Psychotherapy: Reflections on Contemporary Theories and Practices*, Sage, London, 1998.
- Taylor, M., The feminist paradigm, στο: R. Woolfe & W. Dryden (επιμ.), *Handbook of Counselling Psychology*, Sage, London, 1996.
- Watson, G., & Williams, J., Feminist practice in therapy, στο: J.M. Ussher & P. Nicolson (επιμ.), *Gender Issues in Clinical Psychology*, Routledge, London, 1992.

Για τη δημιουργία του οδηγού αυτού συνέβαλαν οι παρακάτω Σύμβουλοι:

ΑΘΗΝΑ

- Γιώτα ΚΑΤΣΙΚΗ
- Κατερίνα ΚΑΤΣΩΡΗ
- Ελένη ΚΑΤΩΜΕΛΙΤΗ
- Αφροδίτη ΚΟΥΒΑΡΑ
- Παναγιώτης ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ
- Ειρήνη ΜΑΡΗ
- Φωτεινή ΜΗΛΙΩΝΗ
- Σωσώ ΝΙΚΑ
- Ξένια ΠΑΠΠΑ
- Φανή ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΒΟΛΟΣ

- Ανθή ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
- Διονυσία ΚΑΛΚΑΒΟΥΡΑ
- Μαρία ΤΟΠΑ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ

- Μερόπη ΑΠΕΛΙΔΟΥ
- Σεβαστή ΒΑΦΕΙΑΔΟΥ
- Βίκυ ΤΣΟΥΡΤΟΥ
- Αδαμαντία ΦΟΙΝΙΚΗ
- Λίτσα ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΗ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

- Αθηνά ΓΟΥΛΙΑΡΟΥ
- Κατερίνα ΔΡΟΥΓΑ
- Μαρία ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ
- Αγγελική ΜΑΡΚΟΥ
- Μαρία ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
- Αντρέας ΤΣΟΝΙΔΗΣ

ΠΑΤΡΑ

- Κική ΖΕΙΚΟΥ
- Κώστας ΚΑΡΠΕΤΑΣ
- Χρυσούλα ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗ
- Μαρία ΜΠΙΛΙΑΝΗ
- Φιλιώ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ